

Handwritten text on the spine, possibly including the title or author's name.

Aug.
V
105

B. A. 29. EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

V 105

SIGNAT. c1o1oCCCXIII.

35.

GERHARDI, JOH.

F. VOSSII.

ELEMENTA

RETHORICA,

DENUO EDITA ET

AUCTA

OPERA

M. JOHANN. SEBA-

STIANI Mitternachts /

ILLUSTRIS RUTHE-

NEI RECTO-

RIS.

Ad
Clarissimum Dominum Autorem, Amicum
& Fautorem meum hono-
randum.

Offundant alii noctem, MESO-
NYCTIE, luci;
Tu lucem in mediâ nocte
micare facis.
Magnis pauca libris promant; Tu pro-
mis Homerum
In nuce constrictum. Gratia multa
Tibi

*Per scribebam in Acad.
Lipsiensi.*

Hieronymus Kronmayer,
SS. Theol. Doct. & Prof.
Publicus.

GERH. JOH. F. VOSSII.

ELEMENTA RETHORICA,

Jam plurimum aucta, atq; in Libros, Capita, & Paragraphos distributa, operâ.

M. JOH. SEBASTIANI Mitternachts/
ILLUSTRIS RUTHENI, QVOD GE-
RAE EST RECTORIS,

Qui praeter ea, quae inseruit passim,
integram doctrinam de AFFECTIBUS
movendis & sedandis, itemq; de INVEN-
TIONE & Pertractatione thematum
SPECIALI, ex Partit. & Institut.

VOSSIANIS adjecit,

*Vt jam non ELEMENTA solum, sed
pleniora etiam facultatis amplissimae
praecepta videri possint.*

Cum Privileg. Elect. ac Duc. Saxon.

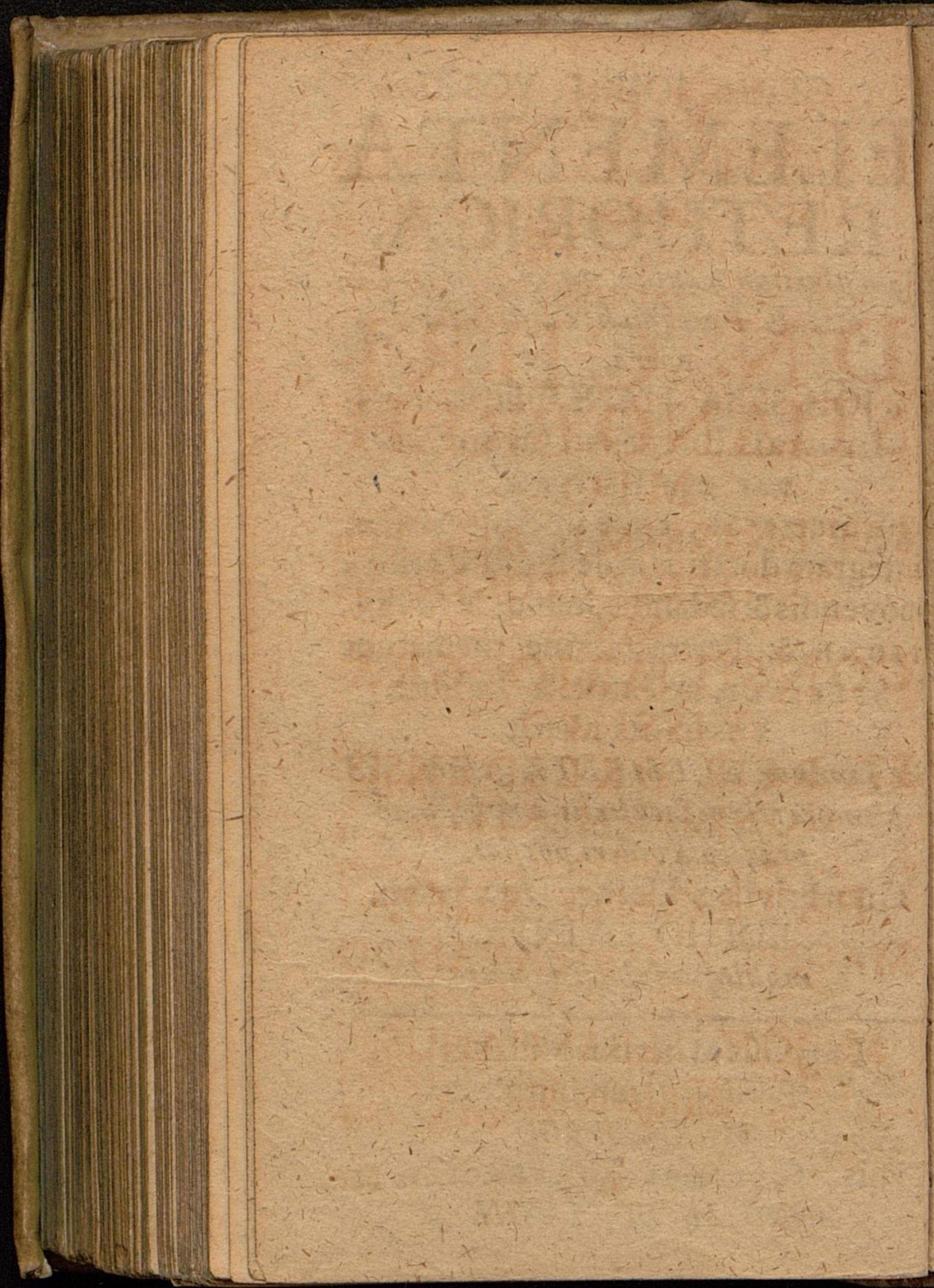
EDITIO QVINTA.

multisq; in locis auctior.

Impensis MARTINI MÜLLERI,
Bibliop. Naumburg.

MARTISBURGI

Typis, CASPARI FORBERGERI,
ANNO M. DC. LXXIII.

M
I
S
S
O
E
N

V I R O
MAGNIFICO, NOBILIS-
SIMO, CONSULTISS. AC.
PRUDENTIS-
SIMO.

D N. CHRIS-
TIANO BREH-
MIO.

SERENISSIMI, AC. PO-
TENT. ELECTORIS.
SAX.

CONSILIARIO GRA-
VISSIMO.

ET. REIP. DRESDENSIS.
CONSULI. MERITIS-
SIMO.

PATRONO. SUO.
MAGNO. ET. OBSERVANDO
S. P. D.

M. JOH. SEBASTIANUS.
Mitternacht.

A 3,

Sae:

SAepenumero cogitavi ha-
ctenus, ac deliberavi me-
cum ipse, quo monimen-
to testatum publicè face-
rem, tum quantopere Tu
me amares, VIR MAGNIFICE, PATRONE
DEVENERANDE, tum quàm ego sincerè
TE colerem & observarem. Idque vel
eà vel ea de causa faciendum autuma-
bam, ut in amore Tuo pergeres, & ego
me ingratorum numero, & qui parum
sunt memores beneficiorum, eximerẽ.
Sed obstitit semper & obluçtata quasi
fuit magnitudo adfectus Tui, quo me
prosequeris, semel tantum Dresdae vi-
sum, ac nihil tale merentem. Huic enim
neq; ingenii tenuitas, quam dissimu-
lare non possum, aut volo, neq; eloquen-
tia, quam ferè nullam in me depre-
hendo, respondere valet, aut paria fa-
cere. Accedebat praeterea, quod non
igno-

PRAEFATIO

ignorabam viris magnis non esse
nuncupanda, nisi magna: quae quum
exhibere non possem parum certè a-
berat, quin abjectà spe omni, silentio
potius TE colendum, quàm publico
aliquo, nec TE digno tamen, melete-
mate compellandum, arbitrarer.
Tandem autem, quoniam tacere o-
mninò turpè ducebam, quod ad ma-
num erat, offerre, quàm ingrati ani-
mi suspicionem adversum me exsusci-
tare, malui, persuasissimus apud ani-
mum, nemini fraudi umquam fuisse
colere viros magnos, quoque modo
posset, & res exiguas non raro ab of-
ferentis animo sumsisse precium, nec
videri aestumare munera, qui magni-
tudinem, non voluntatem dantis, re-
spiciat. His igitur fretus rationibus
observantiae in TE meae convenire
putavi, si hoc ipsum, quale id cumque
tandem fiet, opusculum honori Tuo
ac nomini celeberrimo consecrarem.
Sed & alia sunt, quae haesitanti red-
diderunt animum. Nam quae singula
in-

PRAEFATIO.

incitamento solent esse aliis, ut lucubrations suas Patronis inscribant, ea omnia in TE confluxisse, ac micantissimos inde conferere videntur radios. Si igitur quosdam Patroni celebritas, ac singularis cujusdam eruditionis fama, quâ is per orbem eruditum volitat; si alios multa ejus gratia, quâ apud Principem pollet; si denique nonnullos auctoritas humanitate singulari temperata adjicit, atque invitavit ad nuncupanda ei opuscula: Tu profecto, VIR MAGNIFICE, non tam adjicere me videris aut invitare, quam trahere prorsus, ac rapere ad vendicandum nobilissimo Tuo nomini hanc operam. Qvis n. inter eruditos tam imperitus rerum est, quin sciat, quàm TIBI locupletem variarum scientiarum, & eruditionis omnigenae suppellectilem per inexputabilem Supremi Numinis bonitatem, & indefessa, quibus functus felicissime fuisti, studia comparaveris? Hujus rei μαρτυρας ἐν Διὸς δέλτων, sive testis

PRAEFATIO

steis quavis exceptione majores ad-
pello aulam aequè, ac urbem Electo-
ralem, Dresdam, & quotquot tam fe-
licibus esse licuit, ut colloqui TE cum
atque disferere possent. Nec unquam
meo excidet animo, quam adcuratum
de tot auctoribus bibliothecae Ele-
ctoralis judicium prodideris, quum
illam perlustrandi copiam *ὁ πάλυ*
WELLERUS, cujus, beatissimum li-
cet, abitum non possum non adhuc
lugere, mihi indulisset ann. clō lōc E.
Quod si verò quis secus, ac Imperator
Hadrianus olim rescripsisse in re gra-
vidicitur, non testibus se, sed testi-
moniis crediturum dicat, ad haec et-
iam provocare licet. Nolo hic ea ur-
gere documenta, quae, quousque in
augustissimo Juris publici ac privati,
civilis atque Canonici, studio evectus
fueris, loquuntur; quum Serenissimi
ac Potentissimi Saxonis ensiferi suf-
fragium, quo TE in Consiliariorum
numerum receptum sapientissime vo-
luit, sit instar omnium. Alia laudanda

A. 5,

sunt,

PRAEFATIO.

sunt, quae Philologiae & humaniorum
litterarum, immò ipsius etiam Theo-
logiae notitiam non superficialiam,
arguant. Nec ista tamen omnia refer-
re opus est: & duo saltem nominasse,
quum dignè laudare non liceat, suffi-
ciet. Alterum est meditatio de admi-
randa Christi, Salvatoris nostri, nati-
vitate; in quâ quid prius admirer,
quid posterius, penitus ambigo. Et-
enim in eâ ingenii felicissimi opes ex-
uberantissimae, limatissimi acumen
iudicii, lactea Poëtices vena, ferven-
tissima pietas, eloquentia singularis &
non ubique; obvia, paria omninò vi-
dentur facere spatia. Ideoque ipse di-
gnam putasti, quae limae accuratissi-
mi harum rerum censoris, BVCH-
NERI, cui inscriberas, subiceretur.
Neque vanum auguror felicissimi au-
guris, Bohemi Tui, augurium, quod,
ceu ἀλεξίφθορον, & praebia quae-
dam, doctissimo illi Tuo poë-
matio praefigere voluit, ipsas in
labiis Tuis Charites, Veneresq; resi-
de-

PRAEFATIO.

dere ominatus. Ubi autem vidisse contigit pientissimum illud sanctissimorum TUORUM colloquiorum opus, ante sexennium istud primum luci creditum publicae, in quo dierum, Dominicarum & festarum Evangelicas pericopas novo quodam, & inusitato ante hac modo illustratum ivisti; totus ex templo obstupui. Quem enim ad modum in vastissimo illo, qui mundum ambit, Oceano, quidquid uspiam est fluviorum velut in centro suo confluit: ita in hoc ipso tuo opere congestum arte mirà ac dexteritate singulari videbam, quidquid rarum in hominibus, sermonibus ac meditationibus suis Theologi Practici & exegetici mandarint literis. Et quid de iis dicam, quae fertilissima ingenii Turarva tulerunt, nec visa aliis, nec adnotata? Id propter moderari mihi met non poteram, quin illicò carmine quodam testarer, quo melleum hoc meletema loco haberem. An v. dignum id existumes, quod novae editionis

PRAEFATIO.

tionem inter aliorum gratulationes & ad-
plausus praefigatur, Tuo h. e. exa-
ctissimo relinquo iudicio. Si autem
praefigi non possit, iusto tardius mis-
sum; satis erit sub calcem poni. Eant
nunc, & inficientur *Βενεβολάσιες*,
& olores maligni, & omnifariam, si
possunt, Tuam eruditionem in dubi-
um vocent. Ego interea gratulabor
mihi; quod Tibi non omnino sim in-
gratus. Quod si porro gratiam specto,
quâ Potentissimus Ensiser Te com-
plectitur ac fovet; quae de Te bona mi-
hi ac meis non polliceor? Ineptissimus
a. fuero, si, quod in ore omnium ver-
satur; exponere cû ambitu, aut refer-
re curatius sustineam. Et parcendum
aestumo Tuis ipsius oculis, qui nihil
ferre minus queunt, quam laudum tua-
rum prolixam enarrationem. Ne itaq;
intelligentiae communis expertem me
alii iudicent; nolo in re evidentissi-
mâ videri peccasse dicendi profluen-
tiâ; praesertim quum facilius acan-
thi-

PRÆFATIO.

thida cornix vincere possit, quam ego gratiam illam Saxonis justo verborum adparatu ornare. Age, VIR NOBILISSIME, gratiâ istâ quàm diutissimè frue- re. Superest tandem, ut pauca quaedam de mirifico illo auctoritatis ac humani- tatis TUAE temperamento adjiciam. Est hoc in TÈ, ut pleraque alia, singulare, quod vel vultus Tuus manifestè docet. Is enim TIBI oris habitus est, qui gravi- tatem quidem præferat, & nihilo ta- men minus affabilitatem haut obscuris loquatur pignoribus. Accudere possem alia, & ea hoc non minora humanitatis argumenta, quae ex literis ad me Tuis, humanissimè scriptis, relucet. Sed supersedebo hac vice illis omnibus. Nec enim necessum habeo, adhama- re amorem Tuum, quo jam pridem frui permisum fuit. neq; occinam TI- BI dotes TUAS, ne in illam omnium virtutum ornatricem, Modestiam TUAM, peccem, aut diffidere publicae hominum conscientiae videar, cui TE:
jama

PRAEFATIO,

Jam diu praeclare factorum comes,
gloria, literis nunquam fugituris in-
scripsit. Non nihil duntaxat de mu-
nusculo; quod exhibetur, at absque A-
gathonia cantione, monebo. Id verò
& meum est, & non est. Non est, si
materiam respicias. Nam celeberrimi
nominis Polyhistori, GerharDO,
Johannis Filio, Vosio, L. M. Q. illud
vendico. Meum verò quodam
modo esse, nemo cordatus diffitebi-
tur, qui editionem istam cum Amste-
lodamensi contulerit adcuratius. Sic
enim patebit ad oculum, me plurima
ex Partitionibus & Institutionibus
Vosianis passim inseruisse, sed con-
tracta in compendium, ut paucissimis
pagellis includerentur omnia, quae
in absolutissimo Institutionum Ora-
toriarum opere Rhetor acutissimus
prolixè exposuerat. Quum igitur dif-
ficilius propè sit, quae copiosissime in
magis voluminibus perscripta sunt,
contrahere in chartas adeò paucas;
quam diffundere illa uberius, quae
caer

PRAEFATIO.

caesuratim declineata, & adumbrata
saltem fuerunt: ingenuas mentes ali-
quam etiam, quantumvis exiguam, la-
boris exantlati laudem nobis non de-
negaturas esse, arbitramur. *Αυτοφως*
enim ostendet, quae multis saepenu-
mero paginis VOSSIVS docet, ea nos
periodo uni, atque quidem brevisssi-
mae, includere adnifos semper fuisse.
Id quod ex facili animadvertet, quis-
quis plus, quam legere tantum ista,
potest. Nec infitiabuntur discipuli,
quot, & quanti momenti monita Rhe-
thorica vel ex unico paragrapho rerum
istarum avidis in scholis privatis eru-
erim, & illustrarim exemplis eruta.
Quod ipsum etiam felicissimè praestitit
hac tenus informatione publicâ Per-
Eximius atque egregiè doctus Dom.
Conrector, Compater & Collega,
meus plurimum amandus, & hono-
randus. Et facturos quoque omneis
Scholarum Doctores auguror, qui-
bus praecepta Vossiana non for-
debant, Quibus a. fordere queant, ni
G

PRAEFATIO.

Si qui VOSSII acumen, & omnia pro-
pemodum alia quae ad dicendi artem
pertinent, juxtà cum ignarissimis ne-
sciunt? Orator seculi nostri augustis-
simus. Dn. AUGUSTUS BUCHNE-
RUS ὁ ὑν μακάρτης, Vir nulli eru-
dico sine exquisitâ laude cogitandus,
de VOSSIO, quem de Elementis istis,
introducendis auctoritate publicâ in
Gymnasium, consulere, ita scribere
non dubitabat:

Ad VOSSIUM quod attinet, si in
istis litteris videre quid possum, aut fa-
cere, ita sentio, eum regnare longè in
hoc doctrinae genere, nec quemquam
alium de arte ac facultate dicendi *ple-
niùs solidiùs; consummatiùs* hactenus
praecepisse. Neque n. vulgari ingres-
sus viâ satis habuit, unius atq; alterius
Rhetorum, & Juniorum quidem ma-
ximè, quod solet, eorumque non opti-
mi semper commatis, excerpisse prae-
cepta, & collegisse in unum corpus:
quidquid habetur Veterum uspiam,
quidquid Novitiorum legitur, (majo-
rum

PRAEFATIO.

rum gentium certè) hos omnes evoluit diligenter , & adcurato examine contulit, confirmatisque, quae vera res pererat optimaque, confutatis contra, quae falsa tradiderant , sic nobis constituit atq; instruxit hanc disciplinam ; ut citiàs demi aliquid , quàm adjici posse videatur: Accedit, quòd Eloquentiae magistros versasset probè haut tantùm , sed omne etiam disertissimorum auctorum genus , Poëtarum, Philosophorum, Oratorum, Historicorum Veterum trivisset cum cura , & quidquid ab iis aut esset tractatum scienter, atq; ex arte, au eleganter venustèque, vel splendidè graviterq; expositum, animo teneret complexus. Ita fiebat, ut eò perfectiùs de arte dicendi atq; orandi praeciperet , quò pauciora eorum, ex quibus condenda & instruenda ea est, ignoraret. Haec Amplissimus BUCHNERUS.

Qvis verò Artifici Celeberrimo ac peritissimo, de arte, quam tot annos non sine plerorumque, eruditiorum

EST

PRAEFATIO.

Tertè, admiratione profusus fuit, iudicanti, fidem non haberet? Eiusmodi iudicia vel suffragia plurima aliorum, & clarissimorum quidem Virorum, congerere hâc in' cumulum liceret, si vinum vendibile suspensae indigere hederæ, aut ullorum, quæ adlice-faciant, antepagmentorum. Et quid censuris opus aut encomiis sit, quum intra viginti hosce decursos annos quinta, iam vice edantur hæc ipsa Elementa & adfluenter experientia testatur, vix esse celebriorem Scholam aliquam, in quâ locum ea non invenerint? Malè id equidem nonnullos olores habet: at persuadere Magistras tui ac Scholarchis nondum potuerunt, ut vel eliminarentur, vel non admitterentur praecepta ista, in solius Ruthe-nei usum primitus edita, Verùm quò abiit oratio mea? Redeundum ad carceres est. Nec n. Elementorum Vossianorum, immò nec ipsius Rhetorices, nobilissimæ quamquam disciplinae, laudibus destinavimus hanc paginam.

PRAEFATIO.

ginam TIBI, VIR CONSULTISSIMĒ, discatam eam volui. Non potui tamen, quin, quod ipsa haec Elementa moment, (lib. II. cap. V. §. 5.) quantum, permittit modestia, sequerer. Quod pro candore Tuo atque dexteritate mollius interpretaberis, ad animum revocans, in Vosium tandem, non Mitternachtium Tuum, redundare, quidquid in Elementorum istorum commendationem dixi; quum jam antea professus fuerim, nihil meum agnoscere praeter contrahendi laborem, atque inserviendi aliis, discipulis cum primis, studium, quod facile, quisquis gravedine non laborat, olfaciet, ac fatebitur, quemcumque *φαντασία* *ἀνατιολόγησι* καὶ *ἀνεπίδεικσι*, aut coecus livor extra veri limites non abripiunt. Haec praefatus nihil jam restare aliud arbitror, quam ad pedes Tuos tenue hoc munusculum deponere, utquid benevolè suscipias, eo, quo par est, modo rogare. Quamquam nihil in TE emolumentum ex eo redire que-

PRAEFATIO

quæat, Oratorem disertissimum; non
insuave tamen erit aut ingra-
tum, cognovisse denuo veteres illas
arteis eloquentiae, quibus ad hoc ce-
lebritatis fastigium jam olim emeristi.
Si n. veteranis aurigarum volupe est
flagello saltem insonuisse, si per aeta-
tem moderari non amplius rhedam
possint aut esledum, aut, adquisitis opi-
bus, nolint: qui fieri possit, ut in re lit-
teraria veterani nihil oblectamenti
sentiant, si fors incidant in studia, qui-
bus mirificè olim fuere delectati? Sed
quò abripior? Festinandum ad por-
tum est, claudenda epistola, ne ul-
terà, quàm fas est, TE

VIR MAGNIFICE,
à gravissimis Tuis, quibus publici boni
causa involveris usq; laborib9, avocare
videar. Vale, & quidem ex Tuo ac pio-
rum voto vale, floresce magis ac magis,
& amare me, Tui nominis observan-
tissimum cultorem, perge, Dabam ex
museo a. d. VI. Kalend. Decemb.
cl. Ioc. LXV.

AD

AD LECTOREM.

H Didit *CL*mus *VOSSIVS*
jam ante annos aliquam
multos *Amstelodami* *E-*
LEMENTA *RHE-*
TORICA, eâ saltem fini, ut,
quae de Tropis est ac Schematibus, doctri-
nam eloquentiae tironibus explicaret,
Inventionem autem ac Dispositionem
levissimè, atque velut in transcurso,
notaret, sive, ut ipse in praefatione loqui
amat, ut lineamenta quaedam artis
Oratoriae duceret. Cum itaque in-
telligerem, doctrinam illam Troporum
ac Figurarum ita fuisse ibidem traditam,
ut etiam provectioribus sufficere posse
videretur; cœpi eâdem prorsus me-
thodo ex Partitionibus & Institutioni-
bus *VOSSIANIS* excerpere, quae
Ins

AD LECTOREM

Inventionem ac reliquas Rhetoricæ
partes concernunt, & quodlibet suo
inserferere loco; adnotatis ubique libris,
capitibus & paragraphis Partitionum Ora-
toriarum. Cumque opella illa Jenæ
anno cl^o l^o XLVI. edita, intro-
ducta deinceps in Gymnasium nostrum
publicâ auctoritate esset; factum est,
ut districta jam sint editionis Jenensis
exempla omnia. Quod ubi animad-
vertebant **VENERABILES &
AMPLISSIMI DNN. INSPE-
CTORES** nostri, monuerunt, ut de-
nuò Elementa ista evulgarem: quorum
prudentissimo consilio, cum refragari
non liceret, adnuebam meritò. Sed ele-
menta ipsa in libros, capita & paragra-
phos distinguens, iterum plurima adjeci
passim, quæ in editione Jenensi desi-
derari posse videbantur. Numeri au-
tem paragraphis quibusdam suffixi e-
docebunt, ex quo Partitionum loco il-
lustrari uberius elementa possint. **VALE.
LECTOR BENEVOLE**, fa-
vere mihi perge, vel si nondum faves, in-
ei-

AD LECTOREM.

cipe, ac prorsus tibi persuade, me
Doctiorum ac Bonorum omnium ab in-
cunabilis fuisse cultorem observantissi-
mum. Dabam ex museo Kalend.
Maj. cl^o 136 LL.

GER-

R
EX

Rh
den
Om

vii

(I.)

GER. JOH. F. VOSSII.
ELEMENTA.

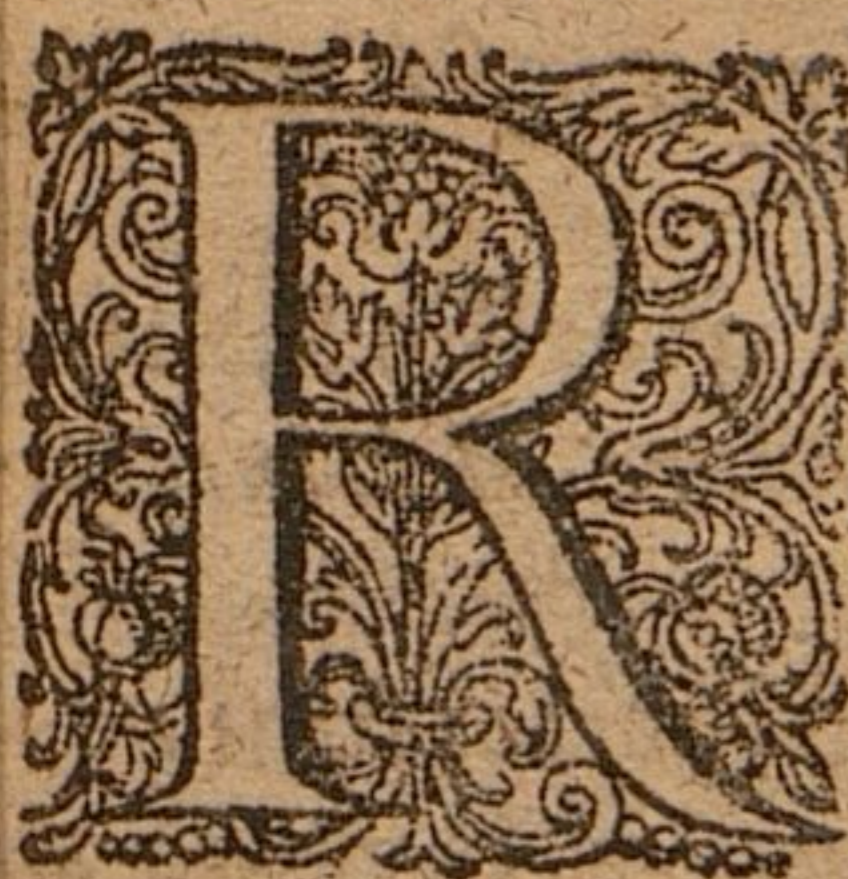
RHETORICA,
EX PARTITIONIBUS ET
INSTITUTIONIBUS

ORATORIIS

AUCTA

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

RHETORICE, quae
Latinis *Oratoria* dici-
tur, nomen habet à
ῥῆω, id est, *dico*. Quia
ut grammaticè mon-
strat viam benè sive
purè loquendi: ita
Rhetorice docet benè dicere, sive *pru-
denter, copiosè, ornatèq;* loqui. *Partit.
Orat. Lib. 1. Cap. 1. §. 1.*

§. 2. Definitur Rhetorice facultas
videndi in unaquaque re, quod in ea est

B

ad

ELEM. RHETOR.

ad persuadendum idoneum: Gr. ἡ ῥητορικὴ
ἔστι δύναμις δὲ ἕκαστον τῶν θεωρησῶν ὅ ἐν-
δεχόμενον πιθανόν. ex Aristot. Partit. Or.
Cap. 1. §. 3. 4. 5.

§. 3. Itaque finis Oratoris ultimus est
persuadere: officium est videre, quid ad
persuadendum conducatur: sive dicere
ad persuadendum accommodatè. Mat-
teria est unaquaeque res; sed in primis
quaestio civilis.

§. 4. Quaestio ea vel *thesis* est; vel
hypothesis. Cap. 1. §. 6.

§. 5. *Thesis* est quaestio infinita, sive
universalis. v.g. *An liceat insidiatorem
interficere?*

§. 6. *Hypothesis* est quaestio finita, si-
ve singularis. v.g. *An jure Milo interfe-
cerit Clodium?*

§. 7. Officii oratorii partes sunt qua-
tuor; argumenta *invenire*, inventa *di-
sponere*, disposita *exornare*, & ornata
pronunciare. Cap. 1. §. 8.

§. 8. Ac pro his totidem sunt partes
Rhetorices; *Inventio*, *Dispositio* *Elocu-
tio* & *Pronunciatio*. Gr. εὐρεσις, τὰ-
ἐπι

LIBER I. CAPUT II.

Ἔστι ἢ οἰκισμὸς, λέξις ἢ ἑρμηνεία, καὶ ὑπό-
κεισις.

CAPUT SECUNDUM.

DE INVENTIONE.

INVENTIO est excogitatio argumen-
torum, quae ad persuadendum ido-
nea sunt. Cap. 2. §. 1.

§. 2. Et haec argumenta Aristoteles
vocat *πίσεις*, quòd conducant ad faci-
endam *fidem*.

§. 3. Argumenta illa sunt triplicia;
rationes, mores, & adfectus: quae Grae-
cis vocantur *λόγοι, ἤθη, πάθη*. cap. 2. §. 5.

§. 4. Ex his *rationes* ad docendum;
mores ad conciliandum; *adfectus* ad
permovendum valent.

§. 5. *ἤθη* in primis in exordio; *λόγοι*
in contentione; & *πάθη* in Epilogo ad-
hibentur. *Instit. lib. III. cap. 1. p. m 323.*

§. 6. *Rationes* adhibentur propter
causam; *mores* propter oratorem; *adfe-*
ctus propter auditores.

§. 7. Argumenta primi generis, vel
artificialia sunt, vel *inartificialia*. Vide
infra clausulam *lib. 1. §. 2.*

§. 8. *Artificialia* dicuntur, quæ ab Oratore *artis* beneficio inveniuntur.

§. 9. Suntque vel *Logicae* cum *Rhetoricâ communia*, & petuntur è *Locis Topicis*; vel *Rhetoricæ propria*.

§. 10. Atq; *haec* variant pro generibus *hypothesium*, quas Latini *causas* vocât.

§. 11. *Causarum* genera sunt *tria*; *Demonstrativum*, *Deliberativum*, & *Judiciale*. Gr. *ἑπιδεικτικόν, συμβουλευτικόν, καὶ δικάστικόν*. *Cap. 3. §. 1.*

CAPUT TERTIUM.

DEMONSTRATIVUM est; quò *laudamus*, aut *vituperamus*. Ac praecipuè respicit tempus *praesens* aliquando etiam *futurum*: ut quum laudem *eventuram* conjicimus: quandoq; *praeteritum*: ut quum facta commemorantur, sive *viventium*, sive *defunctorum*.

§. 2. *Laus* ac *vituperatio* omnis vel *personae* est, vel *facti*, vel *rei* *cap. 4. §. 3.*

§. 3. *Ad res* autem pertinent *locas naturalia* & *artificialia*; *disciplinae* omne

LIBER I. CAPUT III.

omnes; item *virtutes & vitia*, nec non omnia *antefacta*. cap. 4. §. 3.

§. 4. Laus & vituperatio *Personae* est, si v. g. laudes *Ciceronem*, vituperes *Antonium*. Et huc analogicè refertur etiam laus, & vituperium *Brutorum*; nec non *Locorum* quorundam *artificialium*; v. g. *arcium, urbium &c.* Cap. 4. §. 37.

§. 5. Loci argumentorum hic sunt: 1. *Genus*. 2. *Patria*. 3. *Natura* cum corporis, tum animi. 4. *Fortuna*, quae divitias complectitur & honores, aliaq; 5. *Institutio*. 6. *Actiones*, & earum fundamenta, *virtutes*. 7. *Mors*. 8. *Sepultura*. Cap. 4 §. 5. seqq.

§. 6. Cui tamen hic ordo Scholam redolet, poterit personam *juxta certas virtutes laudare*. Cap. 4. §. 21. Cicero in *Manilianâ* ait, summo Imperatori quatuor res oportere inesse, *scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, & felicitatem*. Atque ad quatuor ista omnes *Pompeji laudes* reducit.

§. 7. Laus & vituperatio *Facti* est, si

B 2

v. g.

v. g. laudes voluntarium M. Reguli ad
 hosteis suos reditum; aut si vituperes in
 Catone Utricensi, quod manus sibi in-
 tulerit, ne in potestatem Caesaris ve-
 niret.

§. 8. Fontes argumentorum vel *Pro-
 bationis* sunt, vel *Amplificationis*. Ad il-
 los referuntur *Honestum, Utile, Diffici-*
le; ad hos verò pertinet, quod quis *pri-*
mus, solus, cum paucis, praecipuè, tempora
maximè necessariò, saepè, in laudem
civitatis: & novum sui honorem fecerit.
 Cap. 4. §. 30. seqq.

§. 9. Laus & vituperatio *Rei* est, si
 v. g. laudes eloquentiam, vel agricul-
 turam; aut vituperes vitium animi in-
 grati.

§. 10. Loci sunt, praeter *honestum uti-*
le, difficile; necessarium & jucundum.
 Cap. 4 §. 39.

CAPIT QVARTVM.

GENUS DELIBERATIVUM (quod et-
 iam *δημηγορικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν*
 adpellatur) est, quo *suademus*, vel
du-

LIBER I. CAPUT IV. 7

disuademus. v. g. si suadeas pacem, vel inducias; disuadeas bellum; aut contra. *cap. 3. §. 2. & in primis cap. 5.*

§. 2. Est autem deliberatio omnis de futuris.

§. 3. Ac Praecipue in ea consideratur, numquid *Viile* sit, an *Inutile*; item an *Legitimum*, id est, legibus & consuetudini consentaneum; *Aequum* & *Pium*; *Necessarium*; *Jucundum*; *Possibile*; *Gloriosum*, atque quomodo eventum habeat? Gr. συμφέρειν, νόμιμον, δίκαιον ἀναγκαῖον, ἀγαθόν, δυνατόν, ἐνδοξόν, εὐβησέμερον.

§. 4. De utili agimus, si videamus, tum quid futurum sit, si negotium suscipiatur, tum quid consequuturum, si negligatur. Ad prius pertinet bonorum partorum conservatio, & non partorum comparatio; malorum praesentium depulsio, & imminentium evitatio. Ad posterius referuntur, bonorum partorum amissio, speratorum frustratio; malorum praesentium continuatio, & imminentium certa expectatio.

§. 5. *Aequum & pium* est, quod promovet cultum divinū; quod parentū, affinium, civiumque charitatem spectat; quod ad disciplinam civitatis pertinet; quo virtutes illustrantur, &c.

§. 6. *Gloriosum* tractatur ut utile, si loco bonorum substituatur gloria, loco malorum infamia. Reliqui termini per se patent.

CAPIT QUINTUM.

GENUS JURIDICIALE est, quo *accusamus, vel defendimus*. Quomodo Milo interemtō Gladiō, ab amicis Clodii est *accusatus*; à Cicerone verò *defensus*. Cap. 6. §. 1.

§. 2. Versatur hoc genus circa *praeterita*.

§. 3. Variant autem argumenta in eo pro *statuum* diversitate.

§. 4. STATUS est quæstio ex prima *causarum* conflictione proveniens, cap. 6. §. 2.

§. 5. AC

§. 5. Ac in genere hoc iudiciali nascitur ex primâ accusatoris intentione & defensoris depulsione.

§. 6. Ita accusabatur Milo, quod Clodium occidisset: Milo interemptum fatebatur; sed jure occisum agebat. Status igitur fuit, *juréne, an injuriâ* Clodium interemerit Milo?

§. Status est quadruplex, *Conjecturalis, Finitivus, Qualitatis, & Quantitatis.*
Cap. 6. §. 6. 7. 8. 9. 10.

§. 8. CONJECTURALIS est, quò quaeritur, ecquid factum sit, nec ne
v.g. *An Sextus Roscius occiderit Patrem suum.*

§. 9. Argumentorum loci hîc sunt
VOLUNTAS & FACULTAS: quarum illa probatur 1. ab *adfectibus, irâ, odio, amore*: 2. à *causis finalibus*, sc. spe commodi vel impunitatis. 3. ab *ingenio & proprietatibus naturalibus, moribusque*. 4. à *signis dictis videlicet & factis.* Haec verò *circumstantiis rerum & personarum.* Et huc pertinent *virtutes corporis, animi promptitudo, copiae,*

B S,

opes,

opes, locus, tempus, testes, rumores, tormenta, &c.

§. 10. FINITIVUS est, quo de nomine rei quaeritur. v.g. *Abstuli quidem, sed furtum non commisi, cap. 8.*

§. 11. Ubi furtum erit *definiendum*. Atq; ita in aliis. *Cap. 9. & 10.*

§. 12. QUALITATIS est, quò quaeritur, quale sit factum? v.g. *Occidit quidem Clodium Milo, sed jure id fecit. c. 11.*

§. 13. Estque vel *Negotialis*, de re futura, pertinetq; ad genus *Deliberativum*: vel *Juridicialis*: atque hic rursus vel *Rationalis*, ubi à natura, legibus, consuetudine, iudicato, aequitate & pacto probandum erit, quid jure, quidve injuriâ fiat? vel *Legalis*; & quidem vel *ἁπλοῦς* ἢ *ἁπλοῦς*, vel *ἁπλοῦς* ἢ *ἁπλοῦς*, vel *ἁπλοῦς* ἢ *ἁπλοῦς*, vel *ἁπλοῦς* ἢ *ἁπλοῦς*, *Lib. 1. cap.*

§. 14. *ἁπλοῦς* ἢ *ἁπλοῦς* seu *descripto* & *sententia* est, quando litigantium pars una verbis legis, testamenti aut pacti, altera verò ejusdem nititur *sententia*.

§. 15. *ἄντινομίας*, seu status *contrariarum legum* est, quum vel *duae* leges, testamenta, aut pacta pugnant inter se, aut pugnare saltem videntur: vel *unius* legis, testamenti, pactive *duae* partes colliduntur; vel una eademq; lex, testamentum, pactum, in casu aliquo secum confligit.

§. 16. *ἄντιλογισμῶν*, seu *rationis* status est, quum res, de qua non est propria lege cautum, colligitur ex re simili, de qua statutum est lege.

§. 17. *ἄμφιβολίας*, seu ex *ambiguo* status est, quum disceptatur, quo accentu vox legi debeat, aut quò verbum aliquod referri, aut quã significatione sumi oporteat.

§. 18. *Quantitatis* status est, quo de *magnitudine* rei disceptatio est, v. g. *Si constet, esse crimen, sed negetur, grave esse crimen.*

§. 19. Ubi *amplificatio*, & *imminutio* facti in primis attenditur. Videndum igitur, quid *magnum*, aut *exiguum* oporteat censer?

ELEM. RHETOR.
CLAUSULA LIBRI
PRIMI.

IN singulis autem *causarum ac statu-*
rum generibus locum habet τὸ δυνά-
τουν, sive, *quid fieri possit*, aut *non possit*:
item *comparatio*, sive *quid sit honestius*,
utilius, aut *justius alio*.

§. 2. *Artificialibus* argumentis acce-
dunt *inartificialia*, quæ *foris* delata, ab
Oratore solum *arte* tractantur.

§. 3. Sunt autem varia. In genere
verò *Juridiciali* sunt *quinque*.

§. 4. Nam ex jure Civili offeruntur
Oratori LEGES. Ex aliquorum aucto-
ritate TESTIMONIA. Ex quorundam
conventionibus PACTA. Ex tormen-
tis QUÆSTIONES. Ex contestatione divi-
nâ JUS JURANDUM.

LIBER SECUNDUS
ELEMENTORUM
RHETORICORUM.

CA-

SEQUUNTUR ΠΑΘΗ, AFFECTUS; QUOS
 DEUS animis nostris indidit, ut
 sint tanquam stimuli ad honestas actio-
 nes.

§. 2. Sunt hi, ex Stoicorum senten-
 tia, quatuor: ratione boni praesentis,
laetitia; ratione boni futuri, *spes*; ratio-
 ne mali praesentis, *dolor*; ratione mali
 futuri, *metus*.

§. 3. Ad hos autem referuntur, *irae*,
lenitas, *pudor*, *impudentia*, *amor*, *odium*,
indignatio, *invidia*, *misericordia*, & *aemulatio*.
Cap. 1. lib. 2. cap. 2.

§. 4. In quorum singulis attendere in-
 primis oportet, & quomodo affectus
 aliquis *moveatur*, & quomodo *sedetur*?

§. 5. *Laetitiam* movemus consideran-
 do boni magnitudinem; ostenden-
 do, quanto praesens fortuna potior sit
 altera: nec non res laetas auditoribus
 objiciendo. *cap. V. l. 2.*

§. 6. *SPES* movetur, si primum o-
 stendatur, fieri aliquid posse, & fa-
 ctum

Etum saepè esse; deinceps si subsidia necessaria adesse demonstrantur; tandem si favor divinus promittatur. *Cap. III. lib. 2.*

§. 7. DOLOREM praesentis *mali exaggeratione* facile ciemus. Exaggerare autem malum possumus ex circumstantiis *personae, loci, temporis, aliisque* similibus.

§. 8. METUM injicimus dupliciter; 1. si malum vel periculum tam publicum, quam privatam objiciamus, ejusque magnitudinem exponamus; 2. si imminere jam illud, καὶ ἐπιπρωσι ostendamus, *Cap. II. Lib. 2.*

CAPVT SECVNDVM.

IRAM movebis, si, contemptum auditorem fuisse, demonstraveris, *despectione*, quae sine impedimento; *incommodatione*, quae cum impedimento fit; & *contumelia*. Huc facit etiam facinoris commisi atrocitas, innocentia laesi, maeritia laedentis, & *damnum futurum*. *Cap. 7. lib. 2.*

§. 2.

§. 2. LENITATEM procreabis personis idoneis, & rebus aptis. Personae sunt pueri, senes, foeminae formâ praestantes, & linguâ, item antistites: ad res pertinet tempus opportunum; facti excusatio, quae ostendit, non esse factum animo malo, aut ex contemptu; & tandem deprecatio ingenua. *Cap. 8. lib. 2.*

§. 3. PUDOREM incutimus objiciendo ea, quae factu sunt turpia, vel talium factorum signa; quorum nos pudet apud eos, quos in precio habemus, & qui eidem crimini non sunt obnoxii, sed severi vitiorum censores; aut facile, quae sciunt, divulgant; aut nobiscum semper benignè egerunt. *Cap. 4. lib. 2.*

§. 4. IMPUDENTIAM gignimus contemptu rerum, quae turpes factu, vel turpis rei signa esse creduntur. *loc. cit. §. 10.*

§. 5. AMOREM conciliabis, si id velle videaris, quod utile auditoribus; aut si pro bonis viris labores, qui vel au-

di-

ditorum, vel publicam salutem suis propriis commodis praetulerint. *Cap. 9 lib. 2.*

§. 6. ODIUM gignendi ratio est, si commemoraciones inimiciter adversantes bono, quod amamus, *Cap. 10. l. 2.*

CAPIT TERTIUM.

INDIGNATIONEM ciebis, si vitae prioris sordes ac vilitas cum praesentis temporis opibus, potentiâ, vel gloriâ conferantur, indignoq; esse collata omnia ostendatur. *Cap. 11. lib. 2.*

§. 2. INVIDIAM excitare poteris, si pares aut inferiores evolasse: intolerantius se jactasse, & aequabilitatem communis juris dignitate & fortunâ suâ transiisse dixerts, non virtute instructos, sed vitiis & peccatis onustos. *Cap. 12. lib. 2.*

§. 3. MISERICORDIA excitatur, si demonstretur, magnum & paenè exitiale malum premere indignum: id quod amplificatur ab adjunctis, *personis, loco, tempore, sine, modo;* item collatione
prio-

LIB. II. CAPUT. III.

prioris felicitatis cum praesenti calamitate, cap. 13. lib. 2.

§. 4. AEMULATIONEM accendes, si ostendas, paribus aut similibus bona esse, quibus jure debeatur honor; ut sunt virtus, eruditio, magistratus, horti amœni, bibliotheca luculenta, & similia. Cap. 14. lib. 2.

§. 5. Et haec de ratione movendorum adfectuum.

§. 6. Eisdem adfectus si volueris sedare, contrariâ ibis viâ.

CAPIT QUARTUM.

Succedunt jam MORES: qui hîc spectantur, quatenus ex oratione dicentis elucent. lib. 2. cap. 15.

§. 2. Quò morata sit oratio, ante omnia Id agendum est Oratori, ut in eâ reluceant prudentia, probitas, & benevolentia. Nam facilè iis credimus, qui & rē intelligunt, & benè nobis cupiunt. Ille autem benè nobis creditur cupere, qui nostris morib9 cōformia proponit.

§. 3. Hinc Orator exactissimè audito-

to-

torum quoque mores perpendat.

§. 4. Atque adcuratè illi videndum est, & apud quos dicat, & de quibus dicat?

§. 5. Variant enim mores hominum tum pro naturâ gentis, ac Reipublicae; tum etiam in hominibus singulis, pro ratione adfectuum, habituum, aetatis, ac fortunae. *Lib. II. cap. 15.*

CAPUT QUINTUM.

Hactenus de Inventione generali quoad rationes, adfectus, & mores, *Lib. II. cap. 16. seqq.*

§. 2. Nunc breviter videbimus, quae nam materiae speciales ad singula causarum genera referantur, & quomodo eaedem tractentur.

§. 3. Itaque ad genus *Demonstrativum* pertinent quatuor classes, quarum prima complectitur *Orationes Panegyricas*: quales sunt, quae sequuntur. *Lib. 2.*

§. 4. I. quae coram senatu in principis laudem habetur: ubi post exordium Principem juxta genus *Demonstrativum*

um

vum laudamus ; nostram felicitatem
praedicamus ; principi longaevitatem
praecamur ; civeisque ad obsequium
exhortamur. *Lib. 2. cap. 16. §. 12. seqq.*

§. 5. II. *Quâ Principi munus offertur ;*
ubi munus cum modestâ laudatione
proponimus ; Principis exponimus
laudem , cuius virtutes non hoc solûr ,
sed plura quoq; & majora bona postu-
lent ; & nos tandem totos ei dedimus
§. 18. cap. dict.

§. 6. II. *Quâ novo urbis Praefecto ad-*
ventanti gratulamur. Hic civium ob ad-
venientem Praefectum gaudium testa-
mur ; Praefectum laudamus ; conjectu-
ram de futurâ nostrâ felicitate facimus ;
urbem ipsam , & reliqua in nimata gau-
dere fingimus ; ac tandem persolvimus
Deo gratias. *§. 21. cap. d.*

CAPIT SEXTUM.

Secunda classis habet Orationes I.
Nuptiales ; ubi praemitti potest na-
turalis omnium adpetitus simile pro-
ducendi , sed congressu diversissimo ;
deinde commoda conjugii enume-
ran-

rantur, quae sunt *bona existimatio pro-*
creatio liberorum, & multarum vitae mi-
seriarum abstersio; porro quomodo ex
 societate conjugali domus, pagi, ur-
 bes, & regiones ortae, demonstratur;
 itaque sponsis novellis fausta voven-
 tur, liberi καὶ ὑποτόμων lufitantes
 coram parentibus finguntur, & iis
 dem cum Sponsi conferuntur pueritiâ;
 quem juxtâ ac Sponsam ex genere
 Demonstrativo laudamus, atque ad-
 mutuam amorem cohortamur, *Lib. 2.*
cap. 17.

§. 2. II. *Natalitias*; ubi ante omnia
 de *nativitatis tempore* dicimus, *anno*
scilicet, mense, die, horâ; deinceps de
loco, ubi natio occurrit ac civitas; post
 de *virtute* parentum ac majorum; aut,
 si adulto gratulamur, de omnibus,
 quibus laudari persona potest; tandem,
 ut, ut saepissimè dies redeat, vovemus.
Lib. 2. cap. 18.

§. 3. III. *Funebris*, quas ordimur à
signis doloris praesentis. Hinc defun-
 ctū laudamus, & spe, quam de eô conce-
 pe.

peramus, nos destitutos, *querimur*; luctui denique subjicitur *consolatio*, & *adhortatio*, ut virtutes de functi & memoria retineant, & imitari studeant auditores

CAPIT SEPTIMUM.

Tertia classis continet I. *Gratiarum actionem*, quâ laetitiam ex beneficio accepto obortam testamur; beneficium exaggeramus; animum gratum pollicemur; & ut constanter amemur, petimus. *Lib. 2. cap. 19. §. 1. seqq.*

§. 2. II. *Gratulationem*, quae exponit, quantum ceperimus nos, aliique voluntatem ex prospero alterius successu; post magnitudinem *boni*, quod quis nactus, ostendimus, ac *virtutis* id esse praemium adferimus; tandem Deum, ut hoc bonum sit perpetuum, & Reip. aut Patriae salutare, invocamus. §. 9. *loc. dict.*

§. 3. Quod si officium publicum alicui velimus gratulari, dicemus, non tam amico, quam urbi ipsi, gratulandum esse.

§. 4

§. 4. *Lamentationem*, quae indicat *malum*, in quod incidimus, ejusque *magnitudinem* significat; deinde *odium* in malevolos, à quibus malum perpetimur, excitat; aliquando etiam *metum* aliis securis injicit, quòd ipsis simile quid possit evenire. §. 14. *loc. cit.*

CAPIT' OCTAVUM.

Quartae classis sunt I. λόγος ἀποβατήριος, quò discessuri è loco testamur *dolorem* nostrum, quòd ab amicis divellamur; postea *populi*, unde abimus, laudamus *fidem*, *clementiam*, *pietatem*, *urbisque situm salubrem* & *amoenum*, nec non *festa sacra* & *profana*; porrò *beneficiorum memoriam* pollicemur; & benè amicis relictis precamur. *Cap. 20. §. 1. seqq.*

§. 2. II. λόγος ἐπιβατήριος, quùm post reditum, primùm *lares patrios* salutamus, Deoque *gratias*, quòd *salvos* reduxit, per solvimus. Hinc nostrum *absentium desiderium* exponimus, atque ita *urbis desideratae laudes* pers-

fe-

sequuti postremum eidem *benè precamur*, ac totos nos devovemus. §. 9.

§. 3. III. λόγος προπεμπλικός, quò sub amicorum discessum querimoniã vel indignationem in fortunam instituimus, quae amicum nobis avellat. Hinc exercitia dulcia, & haecenus usitata in memoriam revocamus; posthaec *interrogamus*, ubi sint promissa, quòd neuter alterum velit deserere? Magnis tamen viris, & Legatis, loco hujus partis, gratulamur potius honores. Porro *oramus* discedentem, ut absens etiam nostri memoriam velit alere. Possunt & urbes, quae illustraturus est, qui discedit, commendari, & voto felicitis itineris res tota claudi. §. II.

§. 4. Et haec de generis Demonstrativi specialibus materiis.

CAPUT NONUM.

Generis *Deliberativi* quatuor itidem sunt arculae.

§. 2. Et earum prima comprehendit *Monitionem, Commendationem, Concitationem, & Conciliationem.*

§. 3.

§. 3. In *Monitione* primò *laudabimus* monendi praeclaras animi dotes, à nobis magni semper aestumatas, sed *labe* quâdam, nostrò, vel aliorum judiciò, imminutas; deinde *officium amici* requirere dicemus, ut alter alterum admoneat ejus labeculac, quam à *gente*, *aetate*, vel *convictu* aliorum, contraxerit, viris aliquando magni nominis còmunem, sed parvo negotio corrigendam; additisque argumentis ab *bonesto*, *utili*, *glorioso*, (quibus vitii odium, contrariaeque virtutis amorem gignamus) hortabimur, ut ad omneis præstantis viri se laudes excitet *Lib. 2. c. 21.*

§. 4. II. In *Commendatione* causis propositi explicatis, commendandum à *probitate*, *fide*, *humanitate*, *eruditione*, *genere*, aliisque laudamus, eâ in re alios nobis consentientes nacti: porrò *gloriam* & *utilitatem* à commendato nobis, aliisque reportandam polliciti, omne grati animi officium *spondemus.*
S. II, l. d.

S. 5.

§. 5. III. In *Concitatione* sola illa videntur sufficere, quae de *irae* & *odii* adfectibus supra diximus. *Cap. 2. §. 1.*

§. 6. IV. *Conciliatio* bifariam fit, Nam vel nobis amorem conciliamus, vel in gratiam reducimus disfitenteis. *Ibi*, quur alicujus favorem ambiamus, *rationem* esse laudem ejusdem, edisferimus; in primis autem, *quâ quisq; laude ducatur*, considerantes: ulterius, nos amicitiam non adeò esse indignos, *modestâ* nostri *laudatione* evincimus. *Hic* verò offensam dicemus oblitterandam, quòd id & utile sit, & honestum, *spei metusq; adfectus* interspergendo.

CAPUT DECIMUM.

Alterius arculae themata sunt I. *Adhortatio*, ac II. *Dehortatio*.

§. 2. *Adhortatio*, quae conclusioni ut plurimum reservatur, praeter *rationes Deliberativi* generis, initio *virtutem* ejus extollit, quem hortaturi sumus; post *amorem* excitat tum *rei*, quam svademus, tum *personae*, cujus stude-

C

mus

mus commodis; aliquando *misericon-*
diam, aliquando *odium*, non raro *spem* &
metum movet, atq; id quidem parcius
 apud claros viros. *Cap. 25. §. 1. seqq.*

§. 3. II. *Dehortatio* est, quâ dicimus,
 rem esse *malum*, *vilem*, *impossibilem*, *la-*
boriosam, *incertam*, aut *parum utilem*; *la-*
fumum item esse, non aureos montes,
 quorum spes facta. Exemplis postmo-
 dum dis simile probamus, credulitatem
 que auditorum, & adversarii veteratori-
 um ingenium perstringentes periculo-
 rum metu terrorem animis incutimus.
 §. 12. l. d.

CAPVT UNDECIMVM.

AD tertiam arculam reducitur *Cons-*
olatio. *Cap. 24.*

§. 2. Haec verò adhibetur vel *dolori*,
 ex bono amisso, vel *metui*, ex amitten-
 do.

§. 3. *Ibi* considerabimus *malum ipsum*,
consolantem & *consolandum*.

§. 4. *Malum* leve nec jocos quidem
 respuit omninò, nec diuturnum esse
 potest.

§. 5.

§. 5. *Consolans minor solatium ex grandaevo quodam, Philosopho, vel aliò audisse profitebitur: aequalis amicitiae leges praetexet; major liberiùs agens etiam aliquando graviter increpabit.*

§. 6. *Consolandum fortiozem pro sapientià, & eximià fortitudine infracto animo futurum sperabimus, & magnitudini animi gratulabimur. Consolandum infirmiozem erigemus malum ipsu confitendo, condolendo, & opponendo remedia, quae ab exemplis eorum, qui aduersa constanter tulere, item ab honesto, utili; necessario, jucundo ac possibili expromuntur.*

§. 7. *Moerentem ob malum imminens solamur primùm injectâ spe, quâ vel opinioni deleri, vel placari possit; deinceps addito animo, & contento eventu, rebusque humanis: id quod exemplis clarorum virorum corroborandum venit. §. 31.*

loc. dict.

6 2

CA.

CAPUT DUODECIMUM.

Arcula *quarta* Deliberativi generis reconditur *Petitio*, eaque vel *aperta*, vel *obliqua* Cap. 25.

§. 2. In *aperta* primùm amorem conciliamus; pòst petimus, & aliquando modum ostendimus, quò sine alterius damno juvari possumus: ultimùm remunerationem pollicemur.

§. 3. *Obliquè* petituri, pudorum egentibus, nec audaciam facilè suscipiendam, dicimus, nos tamen spem de Patrono maximam concepisse, quòd aliis etiam benefecerit; & divinum sit, prodesse velle omnibus. Deinde referimus, nos eum semper parentis loco coluisse, motos illius, parentum, majorumque famã, indeque rem *honestam, piam, justam, facilem, utilem, & necessariam* petere. Porrò preces addemus, & obtestationes per res & personas, quibus ipsi nil carius; & tandem animum memorem promittimus ac gratum.

§. 4.

§.4. Atque ita generis quoque Deliberativi arculas excusimus.

CAPIT DECIMUM.

TERTIUM.

AD genus *Juridiciale* pertinent materiae, quae sequuntur. *Cap. 26.*

§.2.1. *Investivae*, ubi argumentis ex Demonstrativo genere petitis, sed sine maledicentiâ, invehimur, interdum in *omnem* alicujus *vitam*, interdum in *certa* solum *vitia*; ut excitemus *pudorem* facti, & *metum* poenae: apud alios autem *irram*, *odium*, *invidiam* aliosq; talis modii adfectus.

§.3. II. *Objurgatio*, quae, emendationem alterius sibi proponens, homines durae cervicis, ab ingenii mitioris, discernit; & primum delictum ob oculos ponens *proprio* id, nec molliori, nec duriori, nomine adpellat; deinceps eodem exaggerato à circumstantiis personae; loci, temporis, modi, & à comparatione, graviter exostulat & minatur, si durum flectere aliter non

pos-

possit. Docileis autem initiò laudamus, deinde reprehensionem necessariam esse, & ab aliis eam labem etiam taxatam, ita dicimus, ut ex ore & facie *συμπάθεια* quaedam elucescat. §. 5.
l. d.

§. 4. III. *Expostulatio* sive querimonia de acceptâ injuriâ. *Cap. 27.*

§. 5. Haec si *levior* sit, laude, joco, vel dissimulatione temperatur. Ubi factum quidem improbamus, voluntatem v. facientis, quantum licet, excusamus, vix nobis persuasuri, ex odio, contemptu, aliisque vitiosis adfectibus injuriam ortum traxisse.

§. 6. Sin verò *gravior*, tum post expositum factum ita temperanda sunt omnia, ut ne injuriam videamur nimis exaggerare, sed plura potius tulisse, quam dicta; & metu adhuc majorum malorum coacti ad querimoniam fuisse.

§. 7. IV. *Exprobratio*, quae ingratos tangit, primò beneficium nostrum commemorando exaggerat, idque in-

vite fieri testatur: post exponit atque
amplificat maleficium alienum tam per
hypothesin, quam thesin ex natura in-
gratorum. §. 4. l. d.

§. 8. V. *Deprecatio* personis iisdem
utitur, quas lenitatis adfectus requirit.
(vide supra lib. II. cap. I. §. 2.) Post aut
demonstrat, crimen non esse malitiâ
commissum, nec adeo magnum; aut
ingenuè culpam fatetur. Hinc tractat
locum communem de clementiâ, non
quidem nimis evagando, sed necessaria
tantum expromendo. Exinde adjun-
git rationes à qualitate personæ, pro
quâ dicitur, scil. à nobilitate, eruditione,
antè actæ vitæ innocentia, meritis erga
Remp. & è quibus futurum bonum col-
ligendum. Postremo miseri exponit
ἑλεεινὰ, querimoniam, obsecratio-
nem.

§. 9. Et tantum etiam de *inventione*
speciali quam paucissimi Rhetorum pro-
posuerunt.

LIBER TERTIUS

De

DISPOSITIONE,

CAPIT PRIMUM.

Sequitur DISPOSITIO, quae est *partium orationis idonea ad persuadendum collatio.*

§. 2. Partes orationis sunt, *Exordium, Narratio, propositio, Confirmatio, Confutatio, & Epilogus sive Peroratio.* Quarum *prima & ultima* in primis ad animos movendos; *caeterae* magis ad docendum valent. Et huc refertur versus criticissimus:

Exorsus narro, seco, firmo, refuto,
peroro.

§. 3. EXORDII (quod Graecis *ὑποειμιον* & *ἰδοποίνσις* dicitur, praecipuum munus est *praeparare* auditorem ad reliquam dictionem. Quòd fit reddendo eum *benevolum, attentum, & docilem.*

§. 4.

§. 4. Quando apertè hoc agimus, ἀρχὴ sive *principium*, dicitur; sin idem occultè fiat, vocatur *insinuatio*, Graecè ἐφοδῶ.

§. 5. Laudantur exordia ex causâ ipsâ velut *nata*: item *modesta* ac *verecunda*, Cap. 4.

§. 6. Usitatissima sunt exordia à generali aliquo *pronunciato*, eoqve ex intimis causae visceribus ducto: nec minus ea, quae ἐκ γενεσις dicuntur. Quum praemittimus, nos, etsi adferre possumus alia non leviora, imò etiã graviora, themate tamen nostrò contentos fore. Saepe numerò etiam *ocasio* impellens, aut *loci* ratio exordium suppeditant. lib. 3. c. 2. § 3. 5. 12. § 22.

§. 7. Cavenda autem sunt ea, quae nimis longè *perita*: item *communia* nobis & adversario, vel facile *commutabilia*, vel nimis *magnifica*.

§. 8. Ομορομία (sive dispositio) exordii est, ut primò ponatur ἀπόθεσις. Hinc κατὰ συνῆν sive ratio. Tum ἀξιωματικὴ sive ἀπέδοσις h. e. novâ *propositio*

tio, rem imprimis tangens. Hinc *ἑκείνη*,
 quae *ὑποθέσκει* causam adducit, remq;
 omnem planius exponit. *Lib. 3. c. 4. §. 1.*

CAPUT SECUNDUM.

NARRATIO (*διήγησις*) rem gestam,
 ut gesta est, à principio usq; ad fi-
 nem exponit. *Cap. 5.*

§. 2. Ea interdum tota continuatur;
 interdum partes ejus singulatim expli-
 cantur, & amplificantur.

§. 3. Hujusmodi narratio est *confir-
 matio* in genere *Demonstrativo*. *Lib. 3. c. 5.
 §. 8.*

§. 4. Narrationis partes sunt rerum
 gestarum *principium, medium & finis*;
 item quae principium antecedunt, ut
causae; quaeq; finem sunt conseqvuta,
 ut *effectus*. §. 12.

§. 5. Narratio esto *perspicua*, ut intel-
 ligatur; *verisimilis*; ut credatur; *suavis*
 & *morata*, ut libenter audiatur. E-
 sto & *brevis*; quia taedio erit, si ulterius
 producat, quam opus est. Ari-
 sto.

Aristoteles tamen *mediocrem* esse mavult.

§. 6. PROPOSITIO (communiter *ὑποθέσις*, veteribus *ὑπόθεσις*) *summam* totius orationis *proponit*. Quae, si definiat, in quo nobis cū adversario conveniat, & quid in controversiā relinquitur, SEJUNCTA; si unum aliquod proponat, SIMPLEX; si verò orationem in partibus dividat, *Partitio* adpellatur.

§. 7. *Partitio* cum *perspicua*, tum etiam *brevis* esse debet; hoc est; non major, quàm *trium*, vel ad summum *quatuor* partium.

CONTENTIO, quam Aristoteles *ἔκθεσις* adpellat, continet *confirmationem* & *Confutationem*. Cap. 7.

§. 2. *Confirmatio* argumentando causam nostram adstruit, ita ut argumenta *firmiora* partim in principio, partim in fine collocentur: *imbecilliora* v. *medium* occupent.

§. 3. Argumentationes potissimum sunt *Enthymema*, *Inductio*, & *Exemplum*.

§. 4. *Syllogismus* si usurpandus, modo à minore, modo ab ipsa conclusione incipimus, atque jam majorem, jam minorem, jam utramque probamus. §. 6. 7. 8. a. 7.

§. 5. *Confutatio* est vel *ἠλεγκτικὴ* quae adversarii opinionem argumentis convellit; vel *ἀνασπεναστικὴ*, quae diluit argumenta adversarii. Cap. 8. §. 1.

§. 6. Fit isthoc per (α.) *ἔνστασις*; sive *instantiam*; (β.) *βίαμον* sive *retorsionem*; (γ.) *ἔξουθενισμὸν* sive *contemptum*; (δ.) *ἀπὸπλάησις* sive *deductionem*; quando auditores aliò abducimus polliciti, nos postea de hoc dicturos; (ε.) *interrogationem*, quae adjuvatur *ἰποκείσθαι*, id est, *actione & vocis sono*. §. 2. ad 8. Cap. 8.

§. 7. *ἐπίλογος*, Latinis *PERORATIO*, est totius orationis clausula. c. 9.

§. 8. *Duplex* autem ejus munus est.

§. 9. Prius est *ἀνακεφαλαίωσις*, sive
enu-

enumeratio *potissimorum* argumentorum, quae hîc dicantur cum pondere aliquo, aptis explicentur sententiis, & figuris varientur, ne videatur crambe repetita.

§. 10. Alterum est *παθοποιία*, sive *commotio adfectuum*. Nunc ad *Elocutionem* veniamus.

LIBER QUARTUS.

DE ELOCUTIONE.

CAPUT PRIMUM.

Elocutio alia *Philosophica* est, alia *Oratio*, alia *Historica*; alia *Poëtica*. lib. 4. c. 1.

§. 2. Elocutio *Oratoria* est rerum inventarum, & dispositarum per *verba* sententiasque expositio, ad *persvadendum* idonea.

§. 3. Elocutionis *praecepta*, vel *generalia* sunt; vel ad hanc illamve *materialiam*

tiam, ac dicendi characterem *restricta*

§. 4. Elocutio *communis* dividitur in *elegantiam, dignitatem, & compositionem.*

§. 5. *Elegantia* efficit, ut unum quodque tum *purè, tum perspicuè* dicatur.

§. 6. Ad *puritatem* opus est delectu verborum. Vitanda igitur verba *barbarà.* Nec indulgendum *antiquatis* aut *inusu* *tatis.* *Sordida* etiam & *obscœna* honestis verbis circumloqui oportet.

§. 7. *Perspicuitati* inter alia repugnat sermo *ambiguus,* nimia *brevitas,* & *ordo* verborum *perturbatus.*

§. 8. *Dignitas* suppeditat orationi *pit* *turas,* sive verborum, sententiarumque *lumina;* quae Rhetores vocant *tropos,* & *schemata.* Cap. 3

CAPIT SECUNDUM.

TROPUS est vocis à propriâ significatione in aliam cum virtute immutatio.

§ 2. Fit autem inversio significationis *quadrifariam,* ac pro eo *quatuor*
 etiam

etiam sunt tropi *primarii*; *Metaphora*,
Metonymia, *Synecdoche*, & *Ironia*.

§. 3. METAPHORA, sive *translatio*, est
tropus, quo verbum à propria signifi-
catione in alienam transfertur ob *simi-*
litudinem. Cap. 4.

§. 4. Itaq; tria hic spectantur, *signifi-*
catio propria, *aliena*, & *similitudo*.

§. 5. Ita *scrupulus* propriè dicitur *lapi-*
illus in calceos viatorum incidens. Im-
propriè ita vocatur *sollicitudo*, ac *dubi-*
tatio. *Similitudo* in eo consistit, quod,
ut *lapillus* ille *pedibus*; ita *sollicitudo*
animo *molestiam* parit.

§. 6. Nullus autem tropus plus lumi-
nis adfert orationi *Metaphora*: im-
primis si ad *sensus* ipsos admoveatur:
maximè *oculorum*, qui *sensus* est
acerrimus. Ut *splendor verborum* *stu-*
dia *florant*, *videre* *pro intelligere*, & *simi-*
lia.

§. 7. Ducuntur *metaphorae* à (1) *di-*
vinis, (2) *coelestibus*, (3) *elementis*, (4)
meteoris, (5) *lapidibus*, (6) *metallis*,

(1)

(7) plantis, (8) bestiis, (9) hominibus, eorumque operibus; adeò, ut tam late pateat Metaphora, quàm similitudo, quae se in res omneis extendit. *Lib. 4. cap. 4. §. 4.*

CAPIT TERTIUM.

METONYMIA est tropus, quo causa externa ponitur pro effectu: vel subjectum pro adjuncto: vel antecedens pro consequente, aut contra. *cap. 5.*

§. 2. Itaq; sex in universum sunt Metonymiae species, seu modi.

§. 3. Primus ponit pro effectu causam externam: eamq; vel efficientem, ut *Mars* pro praelio; *Livius* pro scriptis *Livii*; *Lingua* pro sermone, *manus* pro scriptura: vel finalem: ut *statuere exemplum*, hoc est, infligere poenam, quae caeteris sit documento. Sic *Maro*: *Aut supplexaris imponit honorem*, hoc est victimam, quae vergit in honorem.

§. 4. Alter modus est effecti pro causa externa: eaque vel efficiente, ut *pallida mors*, quia pallentis facit: *in*
caeca

caeca, quia homines efficit coecos: vel *finali*, ut, *Serta mihi Phyllis legeret*, pro floribus. Ecl. 10. *Flores enim leguntur*, ut ex illis fiant *Serta*. Est & Synecdoche, totius essentialis, analogicè sic dicti, pro parte materiali.

§. 5. *Tertius est subjecti pro adjuncto*. Quò refer, (a) cùm ponitur *continens pro contento*, ut, *Roma*, pro Romanis; *patera*, pro vino (β) Item quùm *possessor* ponitur pro re *possessa*. Ter. Heaut. *Quem te futurum censes*, quem assidue *exedent*? id est, cuius opes confument. Virgilius 2. Aen. *Jam proximus ardet Ucalegon*, i. e. domus Ucalegontis. Item (γ) *Dux* pro militibus: ut, *Caesar*, pro exercitu: aut (δ) *patronus* pro cliente: ut, *Nego me restitutum*, hoc est, clientem meum. Item (ε) *signatum* pro signo: ut *Jupiter*, pro Jove picto, aut caelato.

§. 6. *Quartus modus est adjuncti pro subjecto*. Velut quum (a) *contentum* ponitur pro *continente*: ut, *vina coronant*, pro pateris: (b) *Signum* pro signato, ut, *faces & secures*, pro imperio consulari: *toga*, pro pace.

§. 7. Huc refer, quum *tempus* ponitur pro re quae est in tempore. Ut, *Huius seculi insolentia*, Philipp. 9. *O tempora! O mores!* In Catil.

§. 8. Vulgò & eòdem referunt, quum virtutes, & vitia ponuntur pro personis ipsis. Ut, *ars*, pro artifice: *luxuries*, pro luxurioso. Sed istiusmodi exempla ad *Synecdochen* potius partis essentialis, seu formae pro toto essentiali, vel formato referenda videntur.

§. 9. Quintus modus est; quum antecedens pro consequente ponitur. Ut *vixerunt*, pro *mortui sunt*, *discumbere* pro *caenare*.

§. 10. Sextus modus est consequentis pro antecedente. Ut *funus* pro *morte*.

§. Duo postremi modi à quibusdam *μετὰ ἀλλήλων* vocantur. Vide *cap. VI. §. 2. infra*.

CAPIT QUARTVM.

SYNECDOCHE est, quum *totum* ponitur pro parte, aut *pars*, pro toto. Ea sic VI. modis.

§. 2. *Primus* modus; quum genus, quod est totum *universale*, ponitur pro specie. Ut, *Praedamq; ex unguibus ales projecit fluvio.* Virg. pro aquila. Sic, *Tollit se arrectum quadrupes, pro equo.* Idem.

§. 3. *Alter* modus, quum species contra usurpatur pro genere. Ut, *Auster,* vel *Aquilo*, pro vento quolibet. *Faleris num*, pro quovis vino praestanti. *Telum* pro quibusvis armis. *Mel Hymettium*, pro quovis melle, *Spica Cilisfa*, pro quovis croco. Genus autem & Species latius h.l. accipiuntur.

§. 4. *Tertius* est, quum toto essentiali, quod constat materia & forma, utimur, vel pro materia, vel pro forma, v.g. *Aeneas ad Deiphobum VI. Aen. versu 507.* Nomen & arma locum servant; TE, amice, nequivi Conspicere - Ubi rō TE exponit Servius *corpus tuum.* Sic vers. 362. lib. cit. Nunc ME fluctus habet. . . . i.e. *corpus meum.* Vide Taubm. Comm. in Virg. p. m. 713. 2.

B. Huc referunt nonnulli etiã illud Mariae Magdalenae Job. XX. § 2. ac 13. Sustulerunt Dominum meum, h. e. Domini mei corpus. Ita n. B. Dn. D. Gerh. in harmon. de resurr. Christi p. m 86. Tulerunt τὸν κύριον, h. e. CORPUS Domini, vulgatã loquendi consuetudine, quã CORPORIS EXUVIIS ipsius defuncti nomẽ tribuitur. Sic Angeli ipsi dicunt. Marc. XVI. § 6. videte locũ, ubi posuerunt EUM, h. e. CORPUS ejus. Et. Job. XIX. § 42. ubi posuerunt JESUM, h. e. CORPUS Jesu. Haec. B. Gerh. Similia vide ib. p. 12. 13. 29. 85. 87. 88. 92. 107. & 112. Gemella occurrunt apud Brentiũ exeges. in D. Job. Evang. edit. Haganoae in 8. a. 1529. p. 337. 338. Hunniũ. Coment. in Jobannẽ eadẽ Francof. in 8. 1595. p. 760. 761. & 764. & c. Dn. D. Glasii in Rhetor. sacr. p. m. 454. ubi ita. Sic JESUS seu DOMINUS pro CORPUS ejus mortuo, Job. XIX. 42 c. XX. 2. 13. conf. v. 12. & Luc. XXIV. v. 3. Mulieres eisελθῆσαι εἰς τὸ σῶμα αὐτῶν. Adde & Luc. XXIV. §. 23. τὸ σῶμα αὐτῶν. §. 24. αὐτὸν aliosq;. Confer etiam Job. XIX. §. 38. & 40. c. XX. §. 12. ubi disertè ponitur

nitur
cipi
lena
sto ja
ait: §
di De
§
mali
essen
cano
Mat
arge
glac
ave
tur.
mã
mia
§
regi
gus
Sic
int
vel
au
glac

nituro ὄμα Ino. Sed lōgè aliter videtur ac-
cipi vox ὄμα, quando Maria Magda-
lena de resurrectione Christi ab ipso Chri-
sto jam plene confirmata, ita ad discipulos
ait: §. 18. c. cit. εἶώρακα τὸν κύριον, hoc est, vi-
di DOMINUM.

§. 5. Quartus; quum contrà pars for-
malis, aut materialis, ponitur pro totò
essentiali. Ita formae Synecdoche est,
candida anima pro homine candido.
Materiae a. Synecdoche est, quum aurū,
argentum, aes pro pecunia: ferrum pro
gladio: avenā, aut arundo, pro fistulā ex
avenā, vel arundine confecta ponun-
tur. Idem tropus in his quoq; latet gem-
mā bibere, dormire ostro. Vulgò Metony-
miam materiae adpellant.

§. 6. Quintus modus, quum totum in-
tegrale sumitur pro parte. Virg. Pabula
gustassent Trojae, Xanthumq; bibissent.
Sic Orbis pro Imperio Romano.

§. 7. Sextus modus, quum contrà pars
integralis ponitur pro toto. Ut Lepidum
vel ridiculum caput pro homine lepido,
aut ridiculò. Puppis pro navi, Mucro pro
gladio. Tectum pro domo. §. 8.

§. 8. Ad quintum sextumq; modum, refer, quum numerus singularis ponitur pro plurali; aut pluralis pro singulari: aut denique certus pro incerto.

Ut, *Romanus praelio victor.* Liv. pro Romani victores.

Pulebra verecundo suffundens ora rubore. Ovid. 1. Met. hoc est, os sive vultum.

Sexcenta licet ejusmodi referre. Cic. 2. de Div. h. e. quamplurima.

CAPIT QUINTUM.

IRONIA est tropus, quo intelligitur contrarium ejus, quod dicitur: unde *illusio* aliquibus dicitur. *Id populus curat,* scil. Terent. *Ades dum, bone vir,* Idem. Cap. 7.

Sic *Penelope* de impudica: *Cato*, de stolido. Ubi simul Antonomasia est.

§. 2. Atq; hi tropi sunt *primarii.*

§. 3. Quae verò Rhetores nonnulli hic addunt, ea, si adcuratius examinentur, vel Troporum *Species* sunt, vel eorundem *Affectiones*, vel ad Tro-

pos

pos non pertinent: quippe vel ad Grammaticam referenda, vel ad Figuras Rhet.

CAPIT SEXTUM.

Troporum species sunt *μετάληψις*,
ἀντωνομασία, *ἀιτότης*.

§. 2. METALEPSIS, Latine *transsumptio*, vocatur, quum *antecedens* ponitur pro *consequente*, aut *contrà*: estque species *μετωνυμίας*, ut superius dictum est. *Cap. III. §. 9.* At aliud est *μετάληψις*, quum *adfectio tropi* est, ut postea dicetur. *Cap. VII §. 2.*

§. 3. ANTONOMASIA est *Synecdoches* species, quâ proprium sumitur pro communi, vel *contrà*.

§. 4. *Prioris* modi est *Irus* pro *paupere*; *Thersites* pro *deformi*; *Cato* pro *sapiente*; *Maecenas* pro *doctorum patrono*.

§. 5. *Alterius* modi est, *parens* pro *patre*, *Philosophus* pro *Aristotele*; *urbs* pro *Româ*, *Poëta* pro *Homero*, vel *Virgilio*, *Apostolus* pro *Paulo*.

§. 6. Huc refer *Periphrasin* non re-
ei.

ciprocam: ut *Trojani belli scriptor*, pro Homero. Nam & *Diclys Cretensis* & *Dares Phrygius* in simili occupantur argumento.

§. 7. LITOTES, quam *extenuationem* Latinè dixeris, fit, quum *minus* dicitur, & *plus* intelligitur: unde *synecdochae* subijci posse, liquet. Ejusmodi Litotes est in his:

Munera nec sperno. Aeneid. id est, lubens accipio.

Non laudo, id est, reprehendo. Ter. in Andr.

CAPUT SEPTIMUM.

A Dfectiones troporum praecipuae sunt quatuor; *Metalepsis*, *Allegoria*, *Cathachresis*, *Hypertole*.

§. 2. METALEPSIS est tropus multiplex in voce unâ; quum scilicet ex unâ significatione proceditur in alienam. Ut;

Post aliquot mea regna videns mirabor aristas. Virg. ubi ponuntur *aristae* pro *spicâ*; *spica* pro *messe*; *messis* pro *anno*: eoq; & *aristae* pro *anno*.

§. 3.

§. 3. ALLEGORIA est tropi invocibus pluribus continuatio. Ut *Clauis* *ee jam rivas, pueri, sat prata biberunt.* Virg. id est, desinite canere, quia latis audivimus. *Parturiant montes; nascetur ridiculus mus.* Horat. de magna expectatione, sed in ludibrium abunte. Cap. 9. §. 4.

§. 4. CATACHRESIS, sive *Abusio*, est tropi durities quaedam. Ut quum vox aliqua licentiùs à propriâ significatione ad aliam deflectitur: velut *gurges & vadum*, pro mari. Talis est etiam in istis:

Instar mortis equum divinâ Palladis
arte

Aedificant. Virg.

Breve lilium, apud Horat. pro non diuturno.

§. 5. HYPERBOLE, quasi dicas, *Superjectio*, est oratio augendo, vel minuendo superans fidem. Cap. §. 16.

§. 6. Augendo: ut, *nive candidior, melle dulcior, ocior Euro*, Cic. Philipp. 2. *Vomens frustis esculētis vinum redolentibus*

D

bms

bus gremium suum, & totum tribunal
implevit

§. 7. Minuendo: ut, *testudine tardior,
minus nihilo.*

CAPUT OCTAVUM.

AD tropos quoque vulgò, sed falsò,
referuntur, sex species irrisionis,
*Sarcasmus, Diasyrmus, Charientismus,
Astetismus, Myctetismus, & Mimisis.*
Cap. 10.

§. 2. SARCASMUS est hostilis irrisio su-
per jam mortuo, aut certò morituro.
Ut *Ave Rex Judaeorum* Matth. XXVII.
I. *verbis virtutem illude superbis.* 9. Aen.
V. 634.

§. 3. DIASYRMUS est inimica irrisio,
sed extra caedem. Ut, *Asinus ad lye-
ram,*

Interstrepit anser olores. Eclog. 9.

§. 4. CHRIENTISMUS à lepore & gra-
tiâ nomen accepit; estque jocus cum
amoenitate mordax. Ut *Davus pri-
stinum deprecans, Bona verba quaeso.*
Sic, Dî meliora.

§. 5.

§. 5. ASTEISMUS est jocus urba-
nus. Vt, *Qui Bavium non odit amet
ma carmina, Maevi.* Virg. Nam Bavius
malus Poëta, & illo deterior Maevius
erat.

§. 6. MYCTERISMUS fit, quum naso su-
spenso quempiam subsannamus. Μυκθήρ
enim est *nasus*. Magis gestu exprimitur,
quam verbo.

§. 7. MIMESIS, Latine *Imitatio*, re-
fert *aliena* verba oratione directa, idq;
ferè ad *risum*. Vt

*At ego nesciebam, quorsum tu ires?
Parvula.*

*Hinc est abrepta, e duxit mater pro
sua.*

*Soror est dicta: cupio abducere, ut red-
dam suis.* Ter. Eun.

§. 8. Huc etiam referri solent, quae
ad *Grammaticen* potiùs, quàm *Rhetori-
cen*, videntur pertinere: atque vel ad
Ετυμολογίαν, ut *Ονοματοποιία* & *Αντί-
φρασις*: vel ad *Syntaxin*, ut *ὕπερ-
λαγνή*.

§. 9. ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΙΑ nihil

D 2

aliud

aliud est, quàm ne minimis fictio à sono:
ut, balare, grunnare, boare, binnire.

§. IO. ANTIPHRASIS est vox à contrario
dicta. Ita vulgò ajunt, bellum vocari,
quod minimè sit bellum; *Parcas* quod
minimè parcant; *lucum*, quod mini-
mè luceat. Sed quid de istiusmodi exem-
plis statuendum sit, exponitur in Institu-
tionibus Vossii prolixè, quas vide.

§. II. ἸΠΙΛΛΑΓΗ est, quum rerum
ordo invertitur. Ut, apud Ciceronem
pro Marcello: *Gladium vaginâ vacuum
in urbe vidimus*, pro vaginam gladio
vacuam.

Brutium ponto feriente Corum.

Id est, Coro Brutium pontum feri-
ente. Seneca in Thyeste.

CAPIT NONUM.

De

SCHEMATIBUS.

Altera dignitatis oratoriae pars in
Schematibus sive *Figuris* versatur.
Lib. 4. cap. 11.

§. 2. Est verò Schema forma ora-
tio-

tionis, quâ haec aliò quòpiam modo,
quam in versione significationis à vul-
gari consuetudine immutatur in melio-
rem.

§. 3. Schemata sunt duplicia; verbo-
rum & sententiarum: Graecis σχήματα
λέξεων καὶ ὑποθέσεων.

§. 4. Verborum Schemata sunt tri-
plicia: quaedam consistunt in subicen-
tiâ sive defectu; quaedam in abundan-
tiâ, sive excessu; quaedam in reliquo
corpore orationis.

§. 5. Subticiantiâ figurant orationem
Asyndeton, & Ellipsis.

§. 6. ASYNDETON est capulae defectus:
Virg. 4. Aen.

Ferte citi flammâs, date tela, impellite
remos.

§. 7. ELLIPSIS verò est alius cujusdam
partis, aut particulae defectus. Ue,
1. Aen. Sed vos qui tandem? ubi omitti-
tur, estis.

§. 8. Excessu figurant orationem Poly-
syndeton & Pleonasmus.

§. 9. POLYSYNDETON est abun-

dantia copulae. Cicero in Epist. *Me prae caeteris, & colit, & observat, & diligit.*

§. 10. PLEONASMUS est alius cujusdam partis, ut particulae abundantia. Ut, 4. Aen. *Vocemq; his auribus hausi.*

CAPVT DECIMVM.

Schemata, quae in reliquo fiunt corpore orationis, vel eandem ponunt vocem, vel simileis.

§. 2. Schemata, quae eandem ponunt vocem, sunt sequentia.

§. 3. ANTANAKLASIC dicitur, quum usurpatur vox eadem appellatione (sive quoad litteras) non significatione. Ut, *Quare eam rem tam studiosè curas, quae multas tibi dabit curas?* Cornific. Cap. 12

Amari iucundum est, si curetur, ne quid insit amari. Idem.

§. 4. Huc pertinet ΠΛΟΚΗ, quum vox unò locò personam, aut rem, alterò mores, aliamve qualitatem, significat.

Ut,

Ad

Ad illum diem Memmius erat Memmius: id est, sui similis. Sic etiam:

Simia est simia, etiamsi aurea gestet insignia.

§. 5. ΣΥΝΩΝΥΜΙΑ est, quum verba idem significantia conjunguntur. v.g. Abiit, excessit, vasit, erupit, Cicer. Cat. 2.

Promitto, recipioque spondeoque, Philipp. 4.

§. 6. ΕΞΕΡΓΑΣΙΑ est congregatio sententiarum idem significantium.

Vt, Cic. pro Ligario: Quid enim tuus ille; Tubero, in acie Pharsalicâ gladius agebat? cuius laus ille mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quae tua mens, oculi ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?

§. 7. ΑΝΑΦΟΡΑ est repetitio ejusdem vocis in principio. Vt Georg. 4.

Te dulcis conjux; te solo in litore secum,

Te veniente die, te decedente canebat.

§. 8. ΕΠΙΦΟΡΑ, sive Εποςροφη, est repetitio ejusdem vocis in clausulis.

Ut, *Poenos populos Rom. justitiâ vicit, armis vicit, liberalitate vicit Cornif*

§. 9. Quod si Anaphora & Epiphora concurrant; ΣΥΝΠΛΑΘΟΚΗ vocatur.

Quis legem tulit? Nullus. Quis majorem partem populi suffragiis privavit? Nullus.

Quis comitiis praesuit? Idem Nullus.
Cic. Agr, 2.

§. 10. ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ est repetitio ejusdem vocis initio praecedentis, & fine sequentis sententiae. Ut, Ovid, *Fast.*

Qui bibit inde furit: procul hinc discedite, quae est.

Cum bonae mentis : qui bibit inde furit.

§. 11. ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΙΣ est repetitio ejusdem vocis in fine praecedentis, & initio sequentis sententiae. Ut,

Ecce Dionaei processit Caesaris astrum, astrum, quo segetes gauderent. Virgil. *el. 9.*

§. 12. ΕΠΑΝΟΔΟΣ est, quum, quae prior

priori erant posita locò, posteriori; & quae posteriori, ea priori locò repetimus. Ovid. Heroid. Epist.

*Demophoon ventis, & verba & vela
dedisti:*

*Verba quaeant redita, verba cavere
fide.*

§. 13. Επιζευξις est, quum vox aliqua repetitur cum vehementiâ. Ut Virg. Ecl. 5.

*Ipsa sonant arbusta, DEUS, DEUS
ille Menatca.*

Cic. Verr. 7. Crux, crux, inquam, in felici & misero.

§. 4. Κλίμαξ, seu Gradatio, eodem verbo connectit superiora inferioribus. Ut, Africano industria virtutem, virtus gloriam, gloria aemulos comprædit. Cornif.

§. 15. Πολύπλοσον, quum idem verbum variatò repetitur casu, id est, terminatione.

Ut Cic. Sed pleni sunt omnes libri, plenae sapientum voces, plena exemplorum vetustas.

D S

Lit-

Littora littoribus contraria, fluctibus
 undas, Im, recor, arma armis. 4. Aen.

CAPUT UNDECIMUM.

Schemata, quae simileis repetunt, non
 easdem, voces, potissimum sunt se-
 quentia. C. p. 13.

§. 2. Ταπεινὸν μὲν conjugit voces,
 quarum una ab altera derivatur. Ov.

*Tu quoque Picridum studio studiose
 teneris,*

Ingenioque faves, ingeniose, meo,

§. 3. Ταπεινωσὶς sive Agnominatio
 est, quum parva verbi immutatione in
 aliam plane sententiam deflectitur ora-
 tio. v. g. Seneca epist. XXVII. Numquam
 satis dicitur, quod numquam satis disci-
 tur. Cato, ut ait Tullius de Oratore,
 quum cuidam dixisset; *Eamus deambu-
 latum*, ait ille. *Quid opus est de?* Imò ve-
 rò, inquit, *quid opus est te?*

§. 4. Ομοίωσις sive similiter ca-
 dens est quum plura iisdem casibus ef-
 feruntur. Ut, *est idem Verres, qui fuit*
 sem-

semper; ut ad audendum proiectus, sic paratus ad audiendum. Cic.

§. 5. Ομοιόλευτον, sive *Similiter desinens*, est, quum cola, aut commata, eodem sonō terminantur. verb. grat.

Cic. in Manliana: Ut ejus semper voluntatibus non modè cives assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint; sed etiam venti tempestatesq; obsecundarint.

§. 6. Παρήχισις est, quum una, pluresve syllabae vocis antecedentis in aliâ ejusdem membri repetuntur. Vr,

Palla pallorem incutit. Plaut.

O fortunatam natam me consule Romanam! Cic.

CAPUT DUODECIMVM.

DE SCHEMATIBVS.

ΔΙΑΝΟΙΑΣ.

Schemata *Δενοίας* alia ad *inventionis*, alia ad *dispositionis* ornatum adhibentur. Vide infra cap. XVI.

§. 2. Primum videamus de iis, quae sunt *inventionis*. Suntq; sequentia.

D 6

§. 3.

§. 3. Πρόληψις, sive *Occupatio*, est, quum id, quod ab adversario objici posse putamus, anticipamus; atque diluimus.

§. 4. Partes ejus sunt duae; ἐπιφορά, quae objectionem proponit; ἀντιφορά, quae objectioni respondet. E. g. *Objectionis* est in illo Didonis apud Maronem Aen. 4.

Verum anceps pugnae fuerat fortuna. At ἀντιφορά est, Fuisset. Quem metui moritura?

§. 5. Prolepsis similis est ἐπιβολή sive *Subjectionis*, quae multa, quae pro adversario dici possunt, breviter & minutatim proponuntur; atque ad singula breviter item respondetur. Sic Cic. pro Plancio: *Male judicavit populus: at judicavit, non debuit: at potuit, non foro: at multi clarissimi & sapientissimi cives tulerunt.*

§. 6. Ἀναφορῆσις sive *Communicatio*, est, quae adversarium adhibemus in consilium, aut cum iudicibus, quid fa-

ciendum sit, quidque factum oportue-
rit, deliberamus.

Cic. pro Caecinna: *Quaero si te ho-
diè domum tuam redeuntem coacti homi-
nes & armati, non modo limine tectog-
aedium tuarum, sed primo aditu, vestibulo-
que prohibuerint, quid atturus sis?*

§ 7. Παρομολογία, sive Confessio est,
quum callidè omnia adversario permit-
timus.

Cic. pro Ligar. *Habes igitur Tubero
(quod est accusatori maxime optandum)
confitentem reum: sed tamen ita confiten-
tem, &c.*

§ 8. Επιποσιν, sive Concessio, est, quum
aliquid largimur adversario, ut reli-
quum feramus. Virg. 7. Aen

Non dabitur regnis (esto) prohibere.

Latinis:

*Attrahere atque moras tantis licet ad-
dere rebus.*

CAPUT DECIMUM.

TERTIUM.

SEquuntur illa etiam Schemata,
D 7 qui-

quibus ad explicandum aut exaggerandum utimur Suntq; sequentia.

§. 2. ΓΝΟΜΗ, sive *Sententia*, est generale pronunciatum earum rerum, quas in agendo sequimur aut fugimus. Tales sententiae passim occurrunt.

§. 3. ΝΟΗΜΑ, sive *Cogitatum*, est; allusio ad sententiam, sive sententia personae accommodata.

E. g. *Gnome est, nihil est tam populare, quam bonitas. At Nonna est quum Cicero Caesari hoc accommodat orat. pro Ligar. Nihil habet nec fortuna majus, quam ut possis; nec natura tua melius, quam ut servare velis quam plurimos.*

§. 4. ΜΕΡΙΣΜΟΣ, sive *Distributio*, est, quum totum in species, aut parteis deducimus.

Lycargus apud Rutilium Lupum; Cujus omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissimae, oculi ad petulantem lasciviam, manus ad rapinam, venter ad aviditatem, virilis naturae membra

fra, quae non possumus honestè adpellare, ad omne genus corruptelae, Pes adfugam prorsus, ut aut ex hoc vitia, aut ipse ex vitiis ortus videatur, &c.

§. 5. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ est, quum in narrando facti ratio adjicitur.

§. 6. Eleganter autem fit cum gradatione. Ut in illo Ovidii.

*Viderat hanc, visamq; cupit, potiturq;
cupitâ.*

§. 7. Quod si causa sit magis speciosa, quam vera, COLOR dicitur.

§. 8. Διαλύπωσις est, quum res ita clarè, copiosèque exponitur, ut coram spectari videatur.

Quomodo Cicero in Milonianâ describit apparatus Milonis, & Clodii illius in rheda confidentis, ac penulati: bujus in equo, & cum delectis villâ egredientis, ac pugnantis è loco superiore, & quae sequuntur.

§. 9. Quod si simplicior dilutiorque fuerit descriptio, ἐπιολύπωσις vocatur.

Ut, haec Maronis. §. Aen.

Con-

Constitit in digitos extemplo arrectus
uterque.

Brachiaque ad superas interitus extu-
lit auras.

§. 10. Sed vulgo ὁμοιωσις, & ἑπι-
τύπωσις, pro eodem schemate habentur.

§. 11. Ἐἰκὼν, sive Imago, est assimilatio,
protasi & apodosi carens, facta per vo-
cem similis, velut; tamquam, instar, quasi,
aut aliam hujus generis. Cap. 7.

Virgil. Os humerosq; DEO similis.

Cicero in Vatinium: Repente enim
te tanquam serpens è latibulis, oculis e-
minentibus, inflato collo, tumidis cervici-
bus, intulisti.

§. 12 Παράδειγμα, sive Exemplum,
est, quum factum, sive actus aliquis
commemoratur, ut eo ostendatur, ali-
quem vel simile facturum, vel facere
debere.

Ut Periculum est ne quemadmodum
Marti & Syllae dissidium, ita Pompeji
& Caesaris, laceret Rempublicam.

§. 13. Συβολή sive Comparatio, est, quum ad illustrandum id, de quo sermo est, petitur similitudo ab iis, quae fuerint, sunt, aut naturam, casive rebus insunt.

Quales mugitus, fugit quum sauci-
us animam

Taurus, & incertam excussit cervi-
ce securim. Virgil.

§. 14. Συμβολή sive Collatio, est, quando substantiam cum substantia, aut accidens cum accidente, conferimus, ut ex oppositione hanc pateat, quantopere conveniant, aut differant.

Ut, si conferas Alexandrum & Caesarem; oleam, & vitem.

§. 15. Huc pertinet etiam ἀνομοίωσις sive ἕτεροφωρα i. e. dissimilitudo vel differentia.

Ut, Non enim quemadmodum in palaestrâ; qui t aedas ardenteis accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille, qui tradit: ita melior imperator novus, qui accipit exercitum, quam ille, qui decedit.

GA.

Π Αραδυσολή, Latine *Sejunctio*,
quum distinguuntur ea, quae vim
habere eandem videntur.

Ut, *Non sapiens, sed astutus. Premi-
tur virtus, non opprimitur.*

§. 2. Ανιμεταβολή, sive *Commutatio*,
vocatur, quando est contrarietas sensus
cum verborum immutatione. In
partitionibus Oratoriis vocatur ἀνιμε-
ταθεσις.

Ut, *Eripis, ut perdas, perdis; ut cri-
pias.*

*Esse oportet, ut vivas; non vivere, ut
edas.*

§. 3. Ανίθελον est ex contrariis con-
stans oratio ut Virg.

*Flectere si nequeo superos, Acheronta
movebo.*

§. 4. Οξύμωρον est, quum idem nega-
tur de seipso. Ter. in Eun.

Tu pol, si sapias quod scis, nescis.

Quum tacent, clamant. Cic.

§. 5. Παρέκβασις, sive *Digressio*, est
ali-

alicujus rei, quae tamen ad utilitatem
causae pertineat, extra ordinem excur-
rens tractatio.

Qualis illa de laudibus Cn. Pompeji
in orat. pro Balbo.

§. 6. *Ἐπιάνωσις* est ad propositum re-
ditus.

Cic. lib. 2. de Or. *Sed ut eò revertatur,*
unde haec declinavit oratio.

§. 7. *Ἐπιφώνημα*, sive *Acclamatio* est,
quum rei narratae, aut probatae, velut
coronis adjicitur pronunciatum ex su-
perioribus expresum. *Ut,*

Adeò à teneris adsuescere multum est.

Virg.

§. 8. *Ἀυξήσις* est, quum utimur verbo
excedente rei magnitudinem.

Ut apud Ter. Sacrilega, & veneficâ,
pro improbâ: scelus pro erratò.

§. 9. *Ἐπιείνωσις*, est, sive *Μείωσις*, quum
verbo humiliore; quàm pro re, uti-
mur.

Ut, quum attigisse eum dicimus, qui
vulneravit. Sic erratum pro scelere: seve-
rus pro crudeli dici solet.

§. 10.

63 ELEM. RHETOR.

§. 10. Παράλειψις est, quum praeterisse nos velle dicimus, quod interim in transcurso dicimus.

Cic. pro Cluent. *Mitto illam primam libidinis injuriam, mitto nefarias generi nuptias, mitto cupiditate matris expulsum matrimonio filiam.*

§. 11. INCREMENTUM est, quum velut gradibus quibusdam pervenitur ad summum.

Facinus est, vincire civem Romanum; scelus, verberare; propè parricidium, necare: quid dicam in crucem tollere? Cicer.

§. 12. Περίφρασις est, quâ rem unam multis ambibus verbis.

Ut, Romanae eloquentiae pater; pro Cicerone. Item, Ire ad requisita naturae. Sallust.

§. 13. Εκφώνησις, sive Exclamatio, est oratio, in qua interjectio expressa aut intellecta, indicat animi adfectum. Unde & pronuntiatio intenditur, ad significandum rei magnitudinem.

Ut pro Marcello ; O clementiam admirabilem, atq; omni laude, praedicatione, litteris, monumentisque decorandam!

Cic. in Pisonem: O scelus! o pistis! o labes!

§. 14. Διπορία sive Dubitatio, quum dicimus, nescire nos, quid dicere, vel agere debeamus.

Cic. pro Ligario: Itaque, quò me veream, nescio.

Virg. Eloquar, an fileam?

CAPUT XV.

Επιρροήσις, sive Correctio est, quae tollit id, quod dictum est, & pro eo, quod magis idoneum videtur, reponit.

Cic. Quas ille leges, si modò leges nominandae, ac non faces urbis, & pestes Reipubl.

§. 2. Διδοσίωνσις, sive Reticentia, est, quum ita abrumpitur oratio, ut vix appareat, quid dicturus quis fuerit. Virg. I. Aen.

Quos

*Quos ego ; sed motes praestat componere
fluctus.*

§. 3. SERMO CINATIO propriè est, quum sermo affingitur personae, quae praesentis sit instituti.

Cujusmodi sunt orationis multae apud historicos, & poetas.

§. 4. Προσωποποιία, sive Personae effusio, est, quum rebus mutis sermonem tribuimus, aut vitâ defunctos, tamquam vivos; aut absenteis etiam, tamquam praesenteis, loquenteis inducimus.

Vt quum apud Cic. pro Coelio Appianus Coecus excitatur, ad Clodiam, ob libidinem, objurgandam.

§. 5. Ερώτημα seu Interrogatio, est, quando, ubi rectâ oratione uti liceat; sermonem inflectimus. Virg. in Ecl.

*Nonne ego te vidi Damonis, pessime
caprum.*

Excipere insidiis?

§. 6. Ἀποσποφή est, quum sermonem aliò avertimus, quam instituta oratio requirit.

Cic.

Cic. pro Milon. Vos enim, Albani
tumuli, atq; luci, vos, inquam, imploro,
atq; obtestor.

1. Aen. Musamibi causas memora.

§. 7. Atq; haec de Schematibus, qui-
bus Inventio exornatur.

CAPUT XVI.

SEquuntur jam Schemata, quae, di-
spositionem ornant.

§. 2. Μετάβασις, sive Transitio est,
quum inseritur aliquid orationi, ut ab
eo, quod diximus transgrediamur ad
illud, quod superest.

Cic. Quoniam degenerere belli dixi,
nunc de magnitudine pauca dicam.

Virgil.

Haecenus arborum cultus, & sidera
Nunc te Bacche, canam. (coeli,

§. 3. Ἰσχυρισμὸς sive Relectio, est quum
aliquid in alium locum, vel tempus reji-
citur.

Cicero pro lege Manilia: Sed de Lu-
cillo dicam alio loco &c.

§. 4. REVOCATIO est, quum, quia
longe

longiores aliquâ in re fuerimus, orationem ad principium revocamus.

Ut, *Hac de re quid attinet dicere? erit aliâs opportunior dicendi locus.*

§. 5. De Tropis & Schematibus vidimus, quantum tironi sufficiat.

§. 6. Atq; inde patet, quomodo dignitatem conciliare orationi nostrae possimus. Vide supra lib. IV. cap. 4.

§. 8.

LIBER QUINTUS.

CAPVT PRIMVM.

QUUM verò supra (lib. IV. c. 1. §. 4.) dictum fuerit, non solum *Elegantiam* ac *Dignitatem*, sed *Compositionem* etiam ad praecepta *Elocutionis Communia* requiri, restat, ut jam non nihil de *Compositione* moneamus.

§. 2. COMPOSITIO est idonea verborum, sententiarumq; structura.

§. 3.

§. 3. Complectitur ea *Juncturam, Ordinem, Periodum, & Numerum.*

§. 4. JUNCTURA praestat, ut oratio sit *lenis & mollis*; aut *sonora*, ac *grandis*.

§. 5. Atq; hinc praecipitur, ut sonus litterarum observetur.

§. 6. Etenim è vocalibus maxumè sonat A, proximè O, inde U, hinc E, postremum locum obtinet I.

§. 7. Ex consonantibus minus sonant *mutae*, atq; ex his ipsis minimè *tenues*, nisi accessione spiritus, sive literae, H, tenuium exuerint naturam.

§. 8. E semivocalibus L. molle est, M firmum, N siccum & tinniens, R asperum, S humidum, X stridulum, Z suavius.

§. 9. Porrò hinc laborandum, ut caveatur crebra *vocalium concursio*; ejusdem litterae vel syllabae, in initiò aut fine *frequentatio*; & *continuatio* plurium syllabarum brevium, vel longarum.

§. 10. ORDO exigit, ne inconcinna
E fiat

fiat verborum trajectio : item : ut, crescat oratio, nec gravius id, quod levius est, subjiciamus : item, ne turbetur naturalis ordo ; eoque potius dicamus, *viros ac foeminas ; diem ac noctem ; ortum & occasum*, quam ordine inverso.

§. 11. PERIODUS, juxta Ciceronem, est oratio in quodam quasi orbe inclusa procurrentis, quoad insistat in absoluta sententia.

§. 12. Estque vel simplex, vel duorum, vel trium, vel summum quatuor membrorum : qualis illa pro Caecina : *Si quantum in agro, locisque desertis, audacia potest ; tantum in foro atque in judiciis impudentia vateret : non minus in causa cederet Aul. Caecina Sex. Aebutii impudentiae ; quam tum in vi faciendam cessit audaciae.*

§. 13. Periodi partes aliae sunt majores, quae Graecis *κῶλα*, Latinis *membra* dicuntur : aliae minores, quae Graecis *κομμάτια*, Latinis vocantur *incisa*.

§. 14. Sed contra, quam apud Gram-
mas

maticos fit, si *comma* fuerit longum, ut, si septem syllabas excedat, *colon* nominatur: & *colon*, si fuerit breve, ut si minus sit, quam septem syllabarum; *commatis* nomen accipit.

§. 15. Numerus Ciceroni est modus quidam orationis, qui è permistis & confusis pedibus, & temporum, quibus constant, apta ratione nascitur.

§. 16. Numerus hic diversus est à *poëtico*: à quo adhorret orator. Ac multum observatur in *principiis*, ubi Paeon primus, Molossus, Anapaestus, itemque Baccheus; minus in *mediis*, ubi Jambis & Trochaeis in primis, aliquando & Spondeis; potissimum verò in *clausulis*, ubi Spondeus antecedente Cretico sive Amphimacro, Paeon quartus, juxta Aristotelem, item Dochimus & Ditrochaeus adhibentur.

§. 17. Adhibetur autem hic *aurium* judicium; sed praestantium oratorum lectione firmatum.

§. 18. Atq; ut negligentia, ita cura nimis anxia vitanda est.

CAPVT SECUNDVM.

QVAE haecenus diximus, *universè* respiciunt Elocutionem. Nunc videamus, ut ea variet pro materiâ diversâ. Vide supra lib. IV. c. 1. §. 3.

§. 2. Est autem *triplex* dicendi CHARACTER: *magnificus*, sive sublimis; *humilis*, sive tenuis; & *mediocris*, sive aequabilis.

§. 3. *SUBLIMÈ* dicendi genus potissimum locum habet in rebus *magnis*: Ut de DEO ac Republicâ & c. Unde in rebus *heroicis* ac *tragicis* praecipuè adhibetur.

§. 4. Constat *gravium*, & *sublimium* verborum amplâ atq; ornatâ structurâ.

§. 5. Metaphoras petit à rebus grandibus.

§. 6. Schemata adhibet vehementiorâ: ut *exclamations*, *protopoeias*, *apostrophas* & c.

§. 7. Adfectibus ciendis idoneum est.

§. 8. Vitium ejus est, sit *turgidum* sic

& inflatum, vel insolentiâ horridum.

§. 9. Contrâ HUMILE genus convenit rebus tenuibus. Ac contentum est verborum proprietate, metaphoris usitatis; item acumine, ac lepore.

§. 10. Sententiarum schemata rarius usurpat, abstinet amplificationibus; in signioribus numeris, & periodis accuratioribus.

§. 11. Praecipue adhibetur in *epistolis*, & *disputationibus philosophicis*.

§. 12. Videndum autem, ne neglectu nimio fiat *jejunum*, & exsangue.

§. 13. Genus MEDIUM, seu mediocre, in rebus *mediis* usurpatur.

§. 14. Estq; humilius sublimi; sed sublimius humili: eoq; nec vehementiora illa schemata amat; nec infimam sequitur dicendi rationem.

§. 15. Hic imprimis conveniunt paria paribus, contraria contrariis reddita, & casus in exitu similes; & hujus generis alia.

§. 16. Vitium ejus est *fluctuans*, & incertum: quomodo vocatur, si nunc

humile genus fugiens, nimis adsurgat;
nunc tumidum atque inflatum vitans,
humi serpat.

§. 17. Haëtenus de elocutione. Su-
per est postrema Rhetorices pars: quae
est de Pronunciatione sive Actione.

CAPVT TERTIVM.

Suprà diximus, (lib. 1. cap. 1. §. 8.)
Squatnor esse Rhetorices parteis,
posteaquam igitur tres priores sunt ab-
solutae, *ultimam* etiam, sed satis diffi-
cilem, & ex usu potiùs, quàm praee-
ptis discendam, brevissimè propone-
mus.

§. 2. Vocatur autem *Pronunciatio*, vel
Actio.

§. 3. PRONUNCIATIO, sive ACTIO, est
vocis gestuumq; pro rebus, & verbis apta
conformatio.

§. 4. Ejus quasi fundamentum est *Me-
moria*: quâ res jam inventas, dispositas
& exornatas, firmiter animo compre-
hendimus.

§. 5. Partes pronunciationis sunt
duae

duae; una *vocem* format; altera *corporis motum*. A priori munere haec pars *pronunciatio*; à posteriori, *Actio* vocatur. Quarum tanta est vis in eloquentia, ut iis primas, secundas, & tertias tribuerit Demosthenes.

§. 6. *Vox esto, clara, itemq; varia, & cavenda maxumopore* *μονοτονία*

§. 7. Praeterea cavendum, ne nimis sit *praeceps* vox tua, sed cum morâ quâdam proferatur.

§. 8. Pro ratione auditorii vel *intendatur*, vel *remittatur*.

§. 9. In exordio sit *submissior*, postea magis *insurgat*; in narratione *plana* sit aperta que, in contentione *acrior*, & in epilogo *excitata*.

§. 10. Res grandes dicendae sunt cum *majestate* quâdam; atroces *conciatate*.

§. 11. Svademus voce *gravi*, laudamus *magnificâ*; irati utimur *incitatâ*, crebroque interruptâ; miserati autem *flexibili ac tristi*.

§. 12. Universus corporis status esse

80 LIB. IV. CAP. X. ELEM. RHETOR.
debet *erectus* & *celsus*.

§. 13. Vultus pro rerum naturâ esto
laetus, tristis, blandus, minax, erectus, de-
missus & c.

§. 14. *Brachia* non sunt projicienda,
nisi in vehementi adfectu.

§. 15. *Pectus* ferire, aut femur, propè
scenicum videtur. Ac tantum etiam de
ultimâ Rhetoricae parte.

Μόνω τῷ Θεῷ δόξα.

FIGURARVM RHE-
TORICARVM

U S U S,

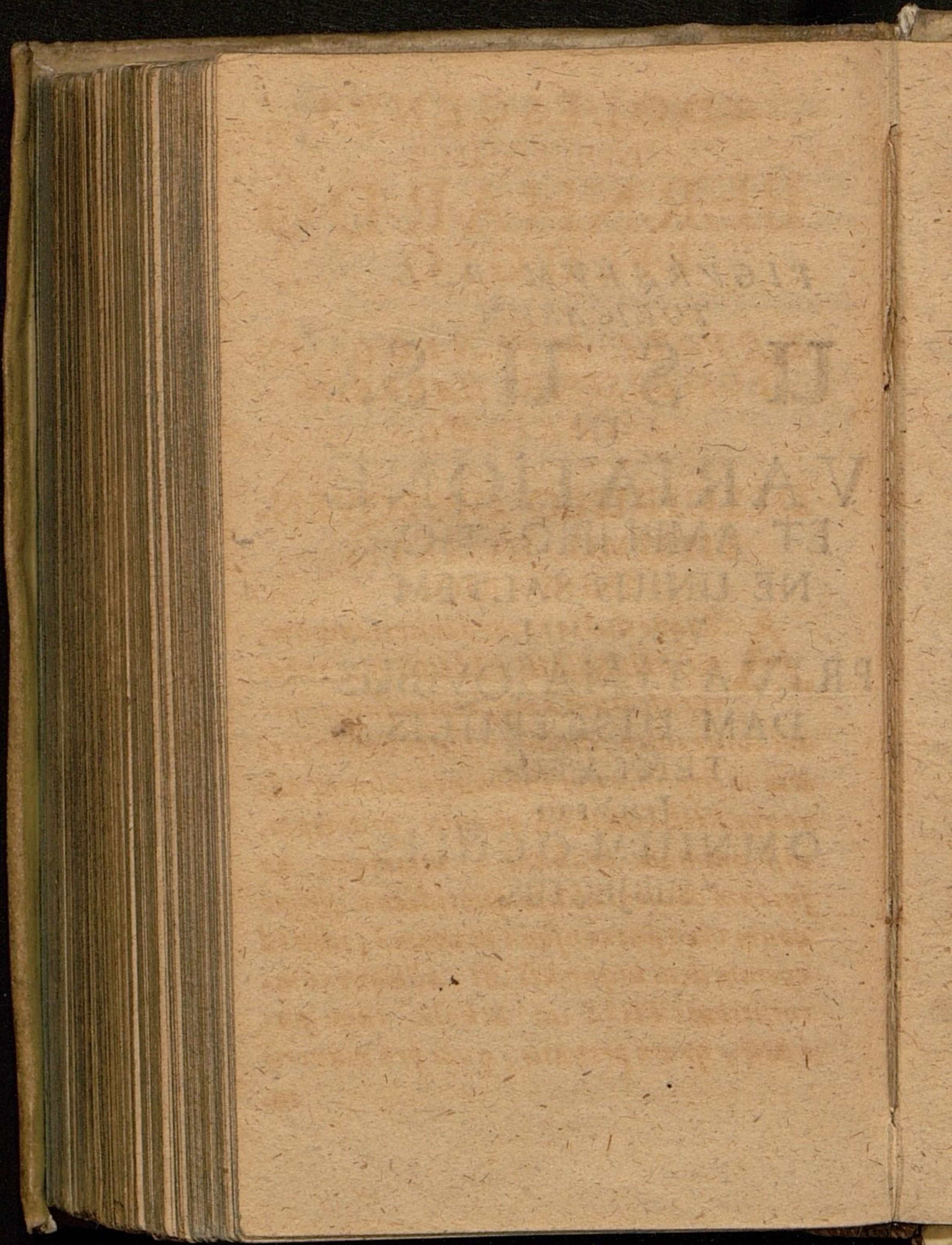
IN

VARIATIONE
ET AMPLIFICATIO-
NE UNIUS SALTEM
VERSICULI.

PRIVATIMA QVIBUS-
DAM DISCIPVLIS
TENTATUS,

JAM VERO

OMNIUM OCULIS
SUBJECTUS.

ADOLESCENTI
NOBILISSIMO
BERNHARDO
PFLUGIO,

EQUITI MISNICO, IN
POSTERSTEIN HAEREDI-
TARIO, &c.

DISCIPULO OBSEQVEN-
TISSIMO, ET SATIS
INDUSTRIO.

ABSQUE dubio recordaris etiamnum,
NOBILISSIME PFLUGI, hac tenas
inculcatum à me saepius fuisse coe-
qui concredito, quàm ex sangvia sint sces-
beta disciplinarum instrumentalium, ad-
eoque RHETORICES quoque, praecepta,
nisi animam trahant, vitamque ac
succum omnem ab usu quotidiano. Quae
quum vero sint consona maxumè, ideo id
operam dedi usque, ut TIBI, aliisque com-
militibus TUIS in Scholis tam pu-
blicis, quàm privatis, quas pro muneris

na-

ratione adorno, perspicue ostenderetur,
quomodo **ELEMENTA NOSTRA**
RHETORICA transferri ad usum fe-
liciter ac dextere cum debeant, tum possi-
sint. Etenim quoties Auctores Latinae
partim, partim Graecae linguae expono,
sive publice id fiat, sive privatim, quos
TROPOS observare liceat, & quas
FIGURAS. velut ad oculum demon-
stro. Deinceps **INVENTIONIS** ac **DI-**
SPOSITIONIS doctrinam usui adpli-
care doceo, dum themata epistolarum,
quae oratiuncularum vice esse possunt,
ad seriem praeceptorum conformata, &
à nobis è vernaculâ in Latinam transfe-
renda trado. Quâ porro ratione unam
eandemque sententiam per figuras Rhe-
toricas, potissima **ELOCUTIONIS** instru-
menta, & variare & amplificare studio-
sa putes queat, id ante elapsam hunc
annum privatim ostendi, occasione ad-
reptâ ex pentametro quodam Beustiano,
qui summam sive argumentum Evan-
gelii, quod pridie explicatum fuerat,
ingeniosissimâ brevitate complectitur.
Quae tandem circa **PRONUNCI-**
TIO-

TIONEM five **ACTIONEM** obser-
vanda veniunt, ea omnia, ut probè no-
sci, in exercitiis Oratoriis, iis cum primis,
quae dramaticae speciem prae se ferunt se-
dulo inculco, moneoq; quomodo materiae
conformandus, & pro eius varietate vari-
andus sit & sonus vocis, & gestuum, toti-
usque corporis, habitus ac decor. Haec
omnia, quamquam plurimam partem nat-
uram tradita, (quandoquidem pro Gymna-
sii ratione Rhetorices professio publica (L.
Dn. Correctori sit demandata:) nolo cui-
quam invidere. Quin opto potius ex
animi medullis, velut Graeci loqui amant,
ut omnes perspectissima illa habeant. Et
hac sine elaboravi aliquamdiu, ut publici
juris fierent, quae privati huc usque fue-
rant. Sed video nimium excrescere
laborem, neque in eas angustias, quas vel-
lem quidem, contrahi posse & includi. Id-
circo, cum edenda denuò ex Dn. **MAR-**
TINI MULLERI, Bibliopolae Naum-
burg. voto **ELEMENTA** nostra essent,
dumtaxat particularem hanc **PRA-**
XIN, hac quidem vice, adjicere volui,
DOCTORVM VIRORVM iudicia

hac modo exploraturus, utrum scilicet
consultum illi iudicaturi sint, reliqua
etiam cum DEO ac die in lucem è tenebris
adferere.

TIBI verò, NOBILISSIME PFLU-
GI, opellam istam nuncupare volui, vel
ideò, quod versiculum illum, à TE TUISq;
Sympalestritis ad χερσωνυλαμ meam hunc
in modum μελαμωρωδévλα, studiosissime
in Diaria seu Adversaria TUA conjeceris,
è quibus & reperendus jam fuit. Vale
interim, ADOLESCENS NOBILISSIME,
& ad MAJORA nato; vale, inquam, ex
voto, eaq; colligere in ista aetate aestate
perge, quibus olim juvare pariter & orna-
re publicam patriae communis salutem
possis. Dabam ex muséo in vigiliis MAR-
TINI, anno epoch. Christ. cl. lxxc LVI.

T.

M. J. S. Ritternacht.

Va-

Variatio Versus Beustiani
per Schemata Rhetorices
nostrae.

Sentit opem certè, sit modò certa fides,
ASYNDETON.

Sit certa, sit firma, sit rata fides ; & o-
pem certò sentiet.

ELLIPSIS.

Si certa modò fides, opem certò sen-
tiet.

POLYSYNDETON.

Et opem, & auxilium certò fides sen-
tiet, si modò & vera, & sincera, & fixa
fuerit.

PLEONASMUS.

Ea ipsa fides, quâ & agnoscimus De-
um, & ipsi confidimus, si modò certa sit,
ac perseveret, opem certò sentiet.

ANTANACLASIS.

Fides tua, quâ certò fides, certè opem
sentiet. (Fides loco posteriore
est verbum Futuri
temp. à Fido.)

ΠΑΟΚΗ.

Fides, si modò fides est, certò opem
sentiet.

SY.

SYNONYMIA.

1. Fides, si modò certa sit, petit, sperat, expectat, immò impetrat, sentit & reportat opem.

2. Fides, si certa sit, firma, immota, & extra omne dubium constituta; certè opem sentit.

EXERGASIA.

Quid verò fidem, si modò certa illa sit, & firma, prodesse putatis? Reverà illa ipsa est, quae Deū ad miserationem precum nostrarum impetrat; quae opem & auxilium divinum coelitus in nos derivat; quae de omnibus calamitatibus, quibus cum conflictati sumus aliquamdiu, triumphat; quae denique, quidquid petimus & exoptamus, certò assequitur, & reportat.

ANAPHORA.

Fides est, quae Deum nobis conciliat:
Fides est, quae opem divinam impetrat:
Fides denique est, quae omnia bona quasi ex ipsius Dei manu acceptat.
Sed tamen non quaevis fides haec facit; verum illa tantum, quae certa est,

est, quae expers dubiorum, & instar petrae immobilis subsistit.

EPIPHORA.

Id, quod ad Deum adscendit, *certa fides est*; id, quod cor Dei ad exaudiendas preces nostras emollit ac inflectit, *certa fides est*; id, quod opem certò sentit, *certa fides est*; id, quod nihil non à summo Numine impetrat, *certa fides est*.

SYMPLOC E.

Si quaeramus, quid sit illud, cuius adminiculò divinam opem impetremus? scire necesse est, *id esse fidem certam*. *Si quaeramus*, ecquã ratione auxilium coeleste impetrare liceat? nõse oportet, *id esse fidem certam*. *Si quaeramus*, ecquis sit canalis ille, per quem DEI gratia, & vera salus in corda nostra derivetur? novisse decet, *id esse fidem certam*.

EPANALEPSIS.

Certa fides est, quae DEUM ad misericordiam nostri invitat; & quae opem divinam certò sentit, *certa fides est*.

ANADIPLOSIS.

Idem

Id, quò, velut extensâ manu, DEÏ gratiam, opem & auxilium accipimus, nihil est, nisi *fides*; *fides* verò non ficta, non ore vanò jactata, sed vera, sed sincera, immobilis ac certa.

EPANODUS.

1. *Credere* antè oportet; & certâ quidem *fide*, ut *opem* & *auxilium* divinum *sentias*; non verò antè *opem* & *auxilium* *sentire* decet, ut deinceps deum *credas*.

2. Certa *fides* praecedat, necesse est, *auxilium* divinum; non verò *auxilium* illud divinum *fidem*:

EPIZEUXIS.

Fides, *Fides* est, quae, si certa & immota fuerit, nihil non à DEO, imprimis autem divinam opem & auxilium impetrat. Hanc ergò, hanc inquam, si conflictaris cum calamitate, adhibe, & senties, quàm pronus in vota tua sit Deus.

ΚΑΙΜΑΕ.

Verbum DEÏ est, quod *fidem* in nobis accendit; *Fides* verò, si certa fuerit, est, quae ac *preces* coelo ablegandas

das nos impellit; & *preces* denique, si in
Christi nomine fusae fuerint, *opem atq[ue]*
auxilium certo certius impetrare so-
lent.

POLYPTOTON.

Fides, si modò fidei *verae* naturam
habeat, & ea omnia, quae ad *veram* fi-
dē venerabiles verbi divini tabulae re-
quirunt; *certò certum* auxilium coelitus
impetrandum spondet, quin *certam* o-
pem sentit.

ΠΑΡΗΓΜΕΝΟΝ.

Vera ac certa *fides* in *fidelibus* homi-
nibus, DEO & sanctissimo ejus verbo
sincerè *fidetibus*, non est auxilii divini
inanis; sed, quidquid illi *confidenter* pe-
tunt, impetrat. Et attestantur historia-
rum monumenta, nullum umquam, qui
veram in Dei bonitate *fiduciam* locavit,
sine auxilio divino derelictum fuisse.

ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ.

Fides *certa*, & in casu dubio *exserta*,
plerumq[ue] est auxilii divini *referta*. Etsi
enim illa Deo non *imperat*, ab ipso ta-
men omnia facile *impetrat*.

ΟΜΟΙ-

ΟΜΟΙΟΠΙΤΩΤΟΝ.

1. Fides nostra, si certa fuerit, & in-
dubia, Deum ad ferendam opem *im-*
pellit, ipsam opem *sentit*, & eâdem cor-
da nostra, crucis æstu tantum non ex-
hausta, suavissimè *reficit*.

2. Fides *vera*, fides *certa*, fides *imo-*
nota nunquam fuit, nunquam erit fru-
stranea; sed *opem*, sed *auxilium*, sed *sola-*
rium impetrat & reportat.

ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΥΤΟΝ.

Fides, si precetur *confidenter*, si instet
ardenter, si expectet *patienter*, divinam
opem *impetrabit*, palmam ab hostibus
reportabit, & si ad finem usq; vitæ per-
duret, aeternum *triumphabit*.

ΠΑΡΗΧΗΣΙΣ.

1. Si te solatii sentias *inopem*, *opem*,
divinam verâ certâque fide implores.
Sic enim senties, te in *opem opem* non
frustrâ quaesivisse.

2. Quoties cum sortis iniquitate *cer-*
tas, certâ fide Deum accedas. Quicquid
enim Deum rogabis, per fidem *certam*,
certò impetrabis.

SE-

SEQUUNTUR SCHEMATA

ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΙΑΣ.

ΠΡΟΛΗΨΙΣ

Si fides, ceu vulgò dicimus, opem di-
vinam certò sentit, ecqui fit, quòd plu-
rimi, qui fidem jactans, divinam opem
non sentiunt? Sed respondeo, non suf-
ficere, ut fidem jactes; neque me un-
quam dixisse, quòd omnes, qui fidem
jactent, divinam opem sentiant. Sit
igitur certa fides tua, & certò divinam
opem senties.

ΥΠΟΒΟΛΗ SUBJECTIO.

Qui fides mea divinam opem impe-
tret, cum ea fit infirma? cum ipsemet,
ob peccata à Deo potius fugere, quam
ipsius opem petere debeam? Cum
verbum divinum diserte adferat, pec-
catores à DEO non exauditum iri?
Esto: sit infirma fides tua, modò sit
vera; sis peccator, modò peccatorum
te poeniteat: non exaudit DEUS pec-
catorum, scilicet impoenitentes. Si
itaque de peccatis doleas, & vel mini-
mam fidem, modò veram, & non fi-
mum

mulatam habeas, per illam ipsam fidem,
infirmam licet, divinam opem impe-
trabis.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ.

1. Tu equidem, pessime Cacodae-
mon, id omni molimine agis, ut fidem
meam infringere, meq; ab implorando
divino auxilio avertere possis: & hac fi-
ne indignitatem meam, infirmitatemq;
fidei nimio opere exaggeras. Sed an ideò
obsequendum tibi censeam? Nequa-
quam. Quaero enim ex temet ipsò, quid
tute facturus asses, si scires, ipsum DEI
filium pro te mortuum fuisse? Annon
cum fiducia ad ipsum accurreres? An-
non opem ipsius & implorares & impe-
trares, & certò expectares?

2. Non equidem diffiteor, justissu-
me virorum & mortuorum Judex, me
multis & abominandis modis contra
mandata tua venisse. Sed recordor,
insimul, Te verbis blandissimis pec-
catores evocasse, opemque & refe-
ctionem illis fuisse pollicitum. Itaque
ex

ex Te, piissime Jesu, quaerere jam liceat, annon serio semper volueris, atque etiamnum velis, ut miseri, & sub peccatorum mole gementes, ad Te veniant, & per certam fidem opem tuam cum implorent, tum reportent ac sentiant? venio itaque & ego, & certo spero, confidoque, fore, ut fides mea non sit frustranea, sed eandem bonitatem & opem tuam, qua refecti sunt jam olim fideles omnes, impetret & sentiat.

ΠΑΡΟΜΟΛΟΓΙΑ.

Apage verò cum nugis tuis, perditissima caro! Objicis, me saepius invocasse DEUM, non sensisse tamen opem. Concedam tibi hoc lubens meritoque. Non enim certâ fide suffultae fuerunt preces meae. Jam certò certâ cum fiducia ad Deum meum confugio. Cur dubitem igitur, num impetraturus sim opem? Etenim

Sentit opem certè; sit modò certa fides.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ.

F

Tb

Tu equidem, Spiritus nequissime, ut
ges, me hactenus magis paruisse tibi,
quam Deo, ideoq; pro merito esse, ut
à facie divinâ abjiciar. Sed quid inde?
Utrumq; tibi concedo. Ne autem aeter-
nùm pereundum sit mihi, eum acce-
dam perfidem, qui tibi caput contrivit,
pro peccatis meis satis fecit, & peccato-
ribus miseris gratiam & refectionem
promisit, quam impetrabunt, quotquot
ex verâ fide clamabunt.

Γ Ν Ω Μ Η.

Tritissima est juxta ac verissima Poë-
tae sententia, ita canentis:

Fidentem nescit deseruisse Deus.

Quâ perspicue satis subinnuit, Deum
pro immensâ suâ misericordiâ non
posse, nec velle denegare auxilium cer-
tae piorum fidei. Quicumq; igitur cer-
tâ ad Deum fide accedit, is opem certi-
us impetrabit.

Ν Ο Η Μ Α.

Quandoquidem fides, si certa fue-
rit, certè opem sentiat; ego quoque
certâ fide suffultus preces ad D E U M
fun-

fundam, neq; vel tantillum dubitabo,
quin Deus me sit exauditurus, & imper-
titurus opem atq; auxilium, cujus in
hac mea calamitate, maximè indigere
videor.

ΜΕΡΙΣΜΟΣ.

Homo fidelis, qui paternam Dei bo-
nitatem ex sanctissimò ejusdem verbò
agnovit, ac certò persuasus apud ani-
mum est, verissima esse, quae pollicetur
Deus: ideoque nullus dubitat, ad se
quoq; pertinere; quae promissa fide-
libus omnibus fuerunt: certò, si non
primò statim momentò, aliquando ta-
men, tempore scilicet oportuno, senti-
et, Deum non frustrà fuisse invocatum,
sed opè promissam reverà impertivis-
se, atq; dedisse ea omnia, quae neces-
saria fuere.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ.

Si fides nostra, quantum in hac in-
becillitate fieri potest, certa sit ac fir-
ma, non est omninò, quur de impetran-
dâ divinâ ope dubitemus; quin hanc
ipsam certo certius sentiemus. Ete-

nim non solum divinorum oraculorum
tabulae exsertis verbis adseverant, cer-
tam fidem nihil non impetrare; sed ipsa
rerum Magistra, Experientia, etiam à
condito mundo in haec usq; tempora
ider. confirmat. Et praeterea pater-
nas Dei amor, quo est in fideles, horum
suspiria, ex verâ fide orta, nequaquam
sinit esse frustranea.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ.

Si te, mi frater, variae, & eae quidem,
satis acerbae, exerceant ac vexent ca-
lamitates, ita, ut hic cum Satanâ, &
horrendis inferni larvis, illic cum fe-
rocibus mundi monstris, isthic verò
cum proprii cordis imbecillitate lu-
ctandum tibi sit; ne despera, ne ab-
jice arma: aut terga verte, sed verâ
certâque fide cor tuum instrue; de in-
ceps in genua supplex te convolve,
manus versus coelum expande, ocu-
los ad benignissimum illum Patrem,
qui in coelis est, flecte, & quantum
potes, clama, neque ab hoc clamo-
re desiste, ut ut à dextris Satanas fren-
deat, & à sinistris tibi mundus insul-
tet.

tet. Sic enim experieris, fidelem tuam
orationem penetrâsse nubes, referâsse
coelum, & ad ipsum Deum pervenisse;
quin videbis, rerum omnium paren-
tem illum aures suas aperuisse, clamo-
rem tuum exaudiisse, ac demisisse coe-
litus opem tantoperè desideratam. Et
enim sentit opem certè, sit modò certa
fides.

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ.

Si fidelis homo ingenti crucis mole
prematuro, paternum Dei amorem ad
animam revocet sibi, & conceptâ intra
se verâ certâque fiduciâ complicatas ad
coelum manûs elevet. Sic enim reve-
rà fiet, ut, quemadmodum adscendit o-
ratio, fidei alis subiecta; ita etiam de-
scendat auxilium.

ΕΙΚΩΝ.

Fides vera & viva est *quasi* canalis,
per quem DEUS coelestem operum in
nos derivat; est *velut* manus, quâ di-
vinum auxilium apprehendimus; est
instar catenae, quâ coelestia solatia ad
nos pertrahimus; & est *similis* vincu-
lo

lo arctissimo, quò Deum ipsum quasi
alligamus nobis.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.

Cum Regius ille, cujus filius acutâ fe-
bri corripiebatur, verba Salvatoris no-
stri, quibus vitam filio decumbenti pol-
licebatur, firmâ certâq; fide adprehens-
deret, neq; dubitaret, fore, ut quod pro-
miserat Christus, verissimum esset: Ecce
impetravit, quae petiit, opemq; divinâ
cum tripudio sensit. Hunc ergò imite-
mur omnes, quotquot cum calamitate
luctamur. Si enim vera fide instruamus
animum, nihil est, quod precando im-
petrare non possimus.

ΠΑΡΑΒΟΛΗ.

Quemadmodum videmus liberos,
qui filiali cum observantiâ, verâque
cordis fiduciâ aliquid à parentibus
petunt, illicet ab his exaudiri, voti que
fieri compotes, si modò ex eorum re-
fuerit, quod petierunt: ad eandem
planè modum υἱοὶ Dei filii, si verâ
& sincerâ fide aliquid à coelesti Patre
petant, quod quidem in eorum rem-
sue-

fuerit ex templò illud reportant, o-
pemq; divinam sentiunt.

ΣΥΜΒΟΛΗ.

Quamquam varia sunt in amplis-
simò istò rerum naturalium thea-
trò, quibus cum comparari, adeoq;
exinde illustrari fides vera certa-
possit; mihi tamen placet hâc vice
conferre fidem cum *δύναμις ὀρεκτικῆς*,
sive illâ animae facultate, quâ cibum
adpetere solemus. Ut enim *δύναμις*
illam anima ipsa non à se habet, sed
à DEO creatore accipit: Ita nemo
hominum fidei suae causa est, sed
omnem eam desuper ab eo accipit,
unde omne bonum in nos demanat,
Deinceps, ut facultas illa cibi ad-
petitiva, est quidem in ipsa anima,
stomachum tamen velut instrumen-
tum movet, ut ille, nisi cibum capi-
at, latrare tandem incipiat; Eòdem
modò fides vera primario quidem
existit in animâ nostrâ, sed ita ta-
men, ut totum propè corpus mo-
veat. Jam enim cor movet, ut amo-
re Dei, ac coelestium bonorum de-

Membr. I.

17.

fideriō exardescat. Jam manus
mouet, ut illae coelum versus se sub-
levent. Jam os & linguam mouet,
Nimplorent. Porro velut *dūrapis*
illa *ōpenlūn* cibum adpositum &
conspēctum vehementissimē ad-
petit, & in os immisum avidissimē
attrahit; ita vera fides promissio-
nes gratiae in verbō divinō pro-
positas & adpetit fortissimē, & ad-
prehendit avidissimē. Ac tandem
ceu *dūrapis* *ōpenlūn*, si rectē se habeat,
argumento est, hominem, cujus il-
la est, esse valentem ac sanum; ac
Praeterea cibum adprehensum, ac
demisum in ventriculum, conco-
quit, quā in corporis substantiam
& in ccrementum transmutat: con-
simili ratione vera fides evidens-
simum argumentum est, homi-
nem illum, cujus illa est, spiri-
tuali morbō non esse correptam,
sed valentem ac vegetum; & in su-
per promissiones illas gratiae avi-
dissimē adprehensas, quasi in suc-
cum

cum & sanguinem ipsius animae fidelis
conuertit.

ΑΝΟΜΟΙΩΣΙΣ.

Nequaquam sanè quemadmodum
dubitatio opem & auxilium diuinum
impedit, aut prorsus aliò avertit; ita
etiam vera certaue fides expers est au-
xilii diuini. Quin potiùs illud & adpe-
tit, & certò accipit.

ΠΑΡΑΔΙΑΣΤΟΛΗ.

Non vana fidei iactatio non nuda no-
titia Religionis & fidei Christianae; sed
viva illa certaue fiducia, quâ homo ad
se pertinere certò statuit, quae sacer co-
dex promittit, est manus illa, quâ opem
& auxilium diuinum & arripimus, & no-
bis adplicamus. Et haec ipsa fiducia,
quam vulgò fidem adpellare solemus,
frustrà coelum non pulsat, sed auxilium
aequè ac solatium impetrat.

ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΟΛΗ.

Certa fides opem diuinam certò sen-
tit; & vel ideò certò sentit opem, quia
certa fides est. Etenim,

F

Spes

Spes confisa Deo nunquam confusa
recescit:

ANTIΘETON.

Si verum est, quod Jacobus alicubi
ait, nempe hominem dubitationum
procellis agitatum, neq; solatium im-
petrare, neque auxilium; verisimum
quoq; erit, hominem, cujus pectus cer-
tâ fide instructum est, & perfundi sua-
visimo solatio, & coronari velut divi-
nô auxiliô.

ΟΕΥΜΩΡΟΝ.

Velut fides, quae est sine fiducia &
quidem certâ, reverâ non est fides, ideo-
que opem & auxilium divinum non im-
petrat; ita fides, quae veram certamq;
fiduciam includit, sentit re ipsâ, quod
petiit & expectavit. Et, etiamsi ore illa
non clamat, quando ad Deum suspiria
gemitusq; ablegat.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ.

Verisimum est, quod Poëta Chri-
stianus ait: Fidem nempe, si modò
certa sit, opem divinam certò sentire.
Sed verò dissimulandum hîc nullate-

nis.

us videtur, paucissimos esse, qui verā
certamq; fidem intra praecordia fove-
ant; amplissimam verò eorum messem,
qui, quamquam multa de fide jaētent,
nihil tamen verae certaeq; fidei habe-
ant. (Atque hīc licet taxare hypocritas,
quod ipsum est digressio.)

ΕΠΑΝΟΔΟΣ.

Sed videor fortasse taxando hypo-
critas, limites excessisse, atq; evagari
extra oleas. Idcirco missis istis Pseu-
do-Christianis ad propositum meum
redeo, & de effectibus fructibusq; cer-
tae fidei disserere jam pergo.

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ.

In Evangelicā isthac pericope lim-
pidissimum nobis ob oculos ponitur
speculum, in quō repraesentatur verae
natura fidei, quae à Deo per verbum
divinum in nobis excitatur, sed ple-
rumque primò infirma admodum est,
& cum dubitationum procellis lucta-
tur: Deinceps verò ex eodem DEI
verbo nova incrementa capit, atque

Ita roboratur, ut nihil dubitet, sed omnia, quae promisit Deus, & speret, & simul impetret. Etenim.

Sentit opem certè, sit modò certa fides.

ΑΥΞΗΣΙΣ.

Si fides nullatenus vacillat, aut ambigat, opem certò sentiet, quin quasi manibus quoq; palpabit.

II.

Si fides nostra velut clavò trabali adfixa verbo Dei haereat, non opem dumtaxat divinam, sed Deum ipsum etiam praesentem sentiet.

ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ.

Si fides certa sit, opem certò animadvertet, & intelliget.

ΠΑΡΑΛΕΙΨΙΣ.

Nihil jam monebo, quod fides egregium maxumè DEI donum sit; neque quicquam dicam, quod per eandem DEI gratiam, & omnium peccatorum remissionem impetremus, multò minùs operose persequar, quòd illâ ipsâ perfectissimam CHRISTI iustitiam adprehendamus; Hoc unum saltem urgebo; quòd fides nostra, si

certè

certa fuerit, divinam opem in omnibus
omninò calamitatibus & adsequatur &
sentiatur.

INCREMENTUM.

Dulce est auditu fidem veram de pre-
cum nostrarum exauditione certam es-
se; sed longè dulcius, illam divinam o-
pem quasi praesentem habere; omnium
verò dulcissimum, eandem fidem etiã
sentire, & quasi manibus palpare divi-
num auxilium.

ΠΕΡΙΦΡΑΣΙΣ.

Fiducia illa, quam in Dei misericor-
diam & bonitatem concipimus, si mo-
dò dubitationum procellis non agitur,
certissimum divini amoris obsidem &
pignus, nimirum divinam opem, sen-
tiet, & certò quidem certius.

ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ.

Audite me, audite, inquam, & a-
pertis quidem auribus audire, qui-
cunque hactenus variis calamitatibus
pressi tantum non despondistis ani-
mum! Ecce, hic vobis coelum resera-
tum: Ecce, verae certaeque fidei natu-
ra nobis delineatur! Ecquid igitur

mo

moras neſtitis? Quin fidem concipite:
& ad Deum hilares accurrite! Hoc enim
ſpondeo vobis, fidem veſtram, ſi certa
modo fuerit, nihil non impetraturam
fore. Petite proinde, & dabitur vobis,
quaerite, & opem invenietis; & pulſate,
arq; ſic ipſum Dei cor aperietur vobis.
Inde quaecunq; neceſſaria ſunt, in vos
met ipſos demanabunt.

AΠΟΠΙΑ.

Certè, ſi vera certa q; fides divinam
opem certò nō ſentiet, proſus ignoro,
ecquid ſit illud, quòve nomine veniat,
quod opem divinam certò ſentiat.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ.

Quòd fides nonnullorum, ſi modò
fides nominanda eſt, ac non potius
vana fidei perſuaſio, aut larva inanis,
auxilium divinum non ſenſerit, id
fraudi nobis eſſe nequaquam poteſt:
quippe qui, quando ſtatuímus & aſſe-
veramus, fidem divinam opem ſen-
tire, non de quavis fide loquimur,
multo minus de vanâ fidei perſuaſio-

ne

ne, sed de eâ saltem fide, quae vera est
atque certa.

ΑΠΟΚΙΩΠΗΣΙΣ.

Sunt equidem non pauci, qui mihi
opponunt, se fidem habuisse, nec ta-
men sensisse opem. At verò hoc ego?
sed ne quid habeant, quod obtendant
mihi in posterum, scire eos jubeo, non
fidem quamcunq; , sed certam dunta-
xat divinam opem impetrare.

SERMOCINATIO.

Iis, qui credere nolunt certam fi-
dem divinam opem certò sentire, sua-
deo, ut Poëtam nobilissimum, & piis-
simum Jurisconsultum, Joachimum
Beustium accedant, & ab eodem, quid
hâc de re sentiat, quaerant. Quid vero
interrogatus ille respondebit aliud,
praeter- quam hoc ipsum:
Sensit opem certè, sit modo certa fides.

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΑ.

Venerabilem Scripturae Θεοπνεύστου
codicem consulite, expendentes,
quaenam sit verae certaque fidei effi-
cacia. Hic v. ita videtur vos allo-
qui:

Qui. O miseri mortales, an adeo ho-
spites estis in amoenissimis viridariis
meis, ut numquam haecenus legeritis,
fidem certam numquam fuisse frustra-
neam, sed petitam opem semper im-
petrasse? Ob oculos vobis pono A-
brahamum, Josephum, populi Israëlitici
praefectum ac Ducem, Mosen, Davi-
dem, & ut paucis me absolvam, fideles
omnes. An quisquam horum ex verâ fi-
de preces coelo ablegavit, & tamen o-
pem nullam impetravit? Evolvite sin-
gulas meas pagellas, & videbitis, fidem
certam nihil non impetrare.

II.

Placet hâc vice sistere vobis Regi-
um illum, cujus apud Johannem fit
mentio. Ille verò, ut videtur mihi, ita
vos alloquetur: In me intuentes, ô mor-
tales mei, discite ex verâ fide precari,
atque certò scitote, fidem vestram,
si certa fuerit, divinam opem certò sen-
tire. Etenim simul ac per fidem ve-
ram adprehendebam verba C H R I-
S T I, dicentis mihi: Filius tuus vi-
vit; sentiebam unâ opem divinam;

atq

atque domum reversus, filium, quem
in agone constitutum reliqueram, &
vivum inveniebam & vegetum atque
sanum.

III.

provoco ad iudicium omnium o-
mnino fidelium, quibuscumque mundi
partibus illi vivant. Hi sane omnes ac
singuli vos ita videntur allocuturi: ec-
quid dubitatis mortales, num certa fides
divinam opem certo sentiat? profecto
nemo nostrum umquam vera fide ad De-
um clamavit, qui exauditus non fuerit.
Quid cessatis itaque? quid dubitatis
amplius? credite. Sic enim fiet, ut reipsa
deprehendatis, fidem certam opem cer-
to sentire.

ΕΡΩΤΗΜΑ.

Annon verum est, quod certa fides
certo opem sentiat?

II.

An quisquam vera certaque fide in-
structus unquam existit, qui opem
certo non senserit?

ΑΠΟΕΤΡΟΦΗ.

Te, Regie, Te, Centurio, utrum-
que

que Capernaumi incolam obtestor, & quero, utrum non re ipsa experti fueritis, fidem vestram, quia vera certa; fuit, opem divinam impetrâsse? Etenim, Tu, Regie, filio; Tu verò, Centurio, servo sanitatem impetrâsti.

II.

Ad Te, vera certa; fides provocô, & ex te quaero, num in ullo aliquo homine fueris frustranea? Certè si loqui posses, sanctè adseverares, te numquam non divinam opem impetrâsse.

METABACIC.

Haecenus multa satis de fidei certae natura forma; diximus, restat, ut pauca quaedam de ejusdem effectu fructuve subjiciamus, qui in eò potissimum consistit, quòd illa non spiritualia solùm, sed corporalia etiam, si quidem profint, bona ac dona impetret; atque ita divinam opem certò sentiat.

ΑΠΟΔΙΩΞΙΣ.

Possem equidem hòc locò agere de vera verae fidei natura ac forma; sed

re-

& r- it, u, 70
reijiciam hanc materiam in alium locum
ac tempus, & hoc unum jam monebo,
quod fructum vivae illius fidei con-
cernit, qui est, divinam opem & impe-
trare & sentire.

REVOCATIO.

o, o- ui m
Quid vero opus est, prolixius vobis
demonstrare, fidem certam certò opem
sentire? Credo enim ea, quae dicta huc
usq; fuere, abundè sufficere. Sin vero
cui non videantur sufficere, ei aliò
tempore vel occasione, ut sa-
tis fiat, studebo.

ae u- ve n- m, at, i-
F I N I S.

AD LECTOREM.

HAbes hîc, LECTOR BENEVOLE,
praxin & usum Figurarum Rhetor-
icarum exemplo aliquo illustratû.
Scire autem TE velim, non omnia verba,
quae sub hac vel illâ Figurâ leguntur, ad
SOLA Millam, sed quaedam ad alias etiam
Figuras esse referenda. Quod contra na-
sutulum quendam hîc monendum duxi,
qui ut auctoritatem nostram convelleret,
& sibi aliquam transmarinae cujusdam
eruditionis existimationem conciliaret,
quaedam verba sub hac illâve Figurâ posi-
ta excerpserit, eisdem alius cujusdâ Figurâ
definitionem applicuisse, atq; ita probare
voluisse dicitur, quàm malè verba illa ex-
empli loco subjecta fuerint. Similimus hic
Sciolus illius videtur, qui, quum carpere
Melanchthonem vellet, urgebat, pes sumè
ad Regulam Syntacticam: Adjectivum &
Substantivum eodem genere &c. pos-
sum esse: Amicus certus in re incer-
ta cernitur: Quum omnes videant,
quòd verba: amicus cernitur, referri de-
beant ad Regulam: Nominativus praes-

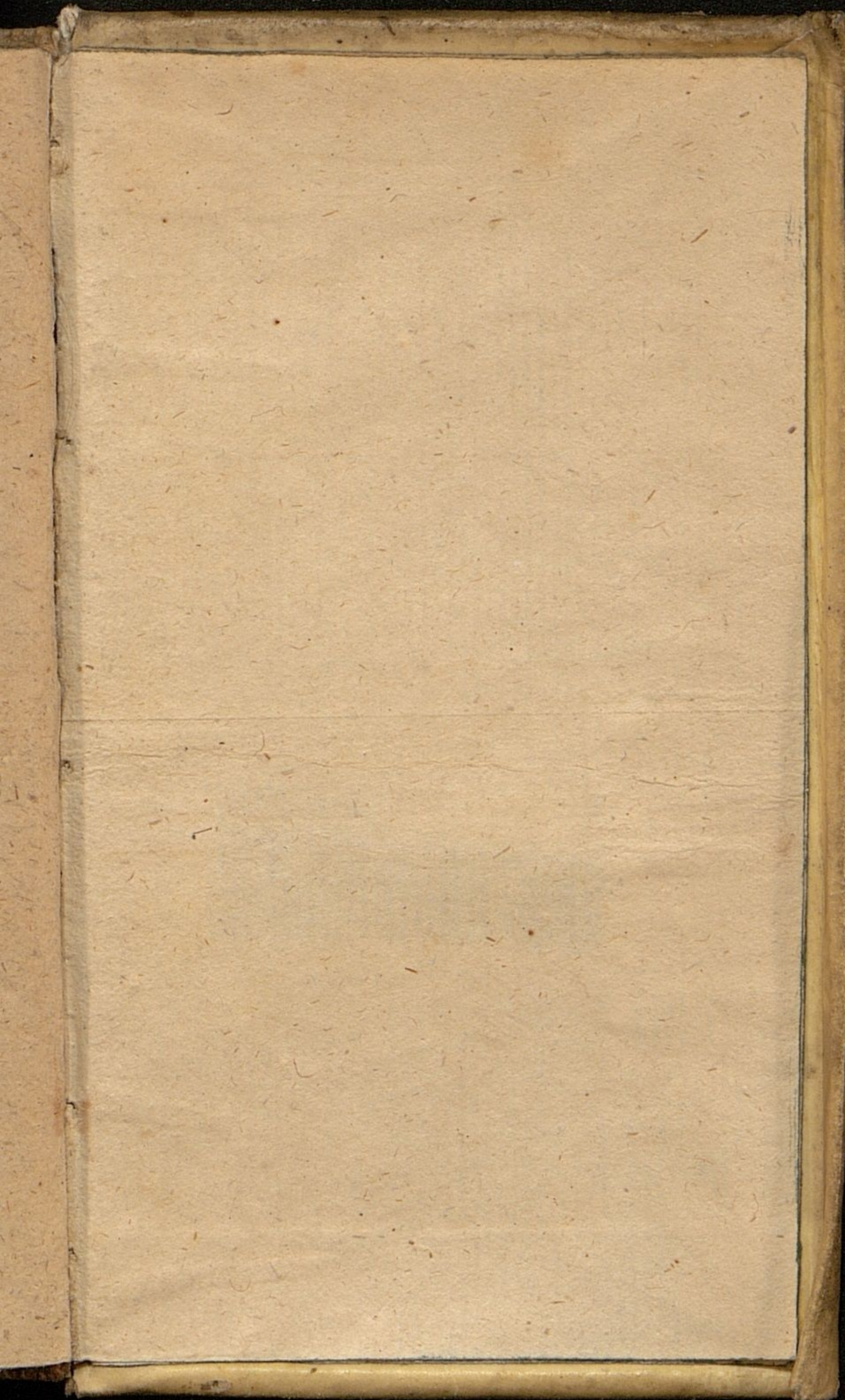
ce-

cedit &c. Scire scilicet Aristarchus
ille debebat, nihil esse frequentius, quàm
plurium Figurarum in una periodo quas
si mixturam & concursum. Porro ex-
pendas quaeso, LECTOR BENE-
VOLE, quod Rhetores terminos istos: Sub-
jectum, Adjunctum; Genus, Spe-
cies &c. Non adeò strictè in doctrinâ Tro-
porum accipiant, sed significationem eo-
rundem extendant paulò latius. Iniquis-
simus itaque in me, immò in Celeberrim-
um Vossium fuit, qui ex pag. 43. ho-
rum Elementorum prolixo verborum
apparatu suis demonstrare voluit, perpe-
ram ad Synecdochen generis exempli vice
subjectum esse quadrupes pro equo,
quum Tò quadrupes non sit genus equi.
Sed lectum admisit risum teneatis amici.
Omnes Rhetores agnoscunt, quan-
do Apostolus ponitur pro Paulo vel ho-
mo pro petro, esse Synecdochen generis,
licet neque Apostolus Pauli, neque homo
Petri genus sit. Sufficit enim signifi-
cationem Apostoli & hominis esse ge-
neraliorem vel latiore, quàm Pauli
vel Petri. Tandem non diffitemur, quae
dam

dam exempla hujus praxios videri quo-
dammodo coacta. Sed qui fieri aliter po-
sunt? Non sanè omnis materia vel proposi-
tio eadem facilitate exornari vel amplifi-
cari per omnes omnino Figuras potest:
quum haec Figura huic materiae multo
sit convenientior. At hic UNA propositio
per omnes Figuras ducenda fuit. Veniam
itaque dabis; B. L. & monstrabis TUIS,
quae verba in exemplo ad Figuram in
frontispicio positam quadrent. Reliqua
verò, quae vel connexionis, vel sensus
complendi gratiâ inserta vides, praeteri-
bis, omnia in meliorem partem inter-
pretaturus. Vale, & piis cona-
tibus fave.

oo-
oo-
fi-
ifi-
R:
leo
rio
um
,
-
UA
tus
ri-
-

ULB Halle

3

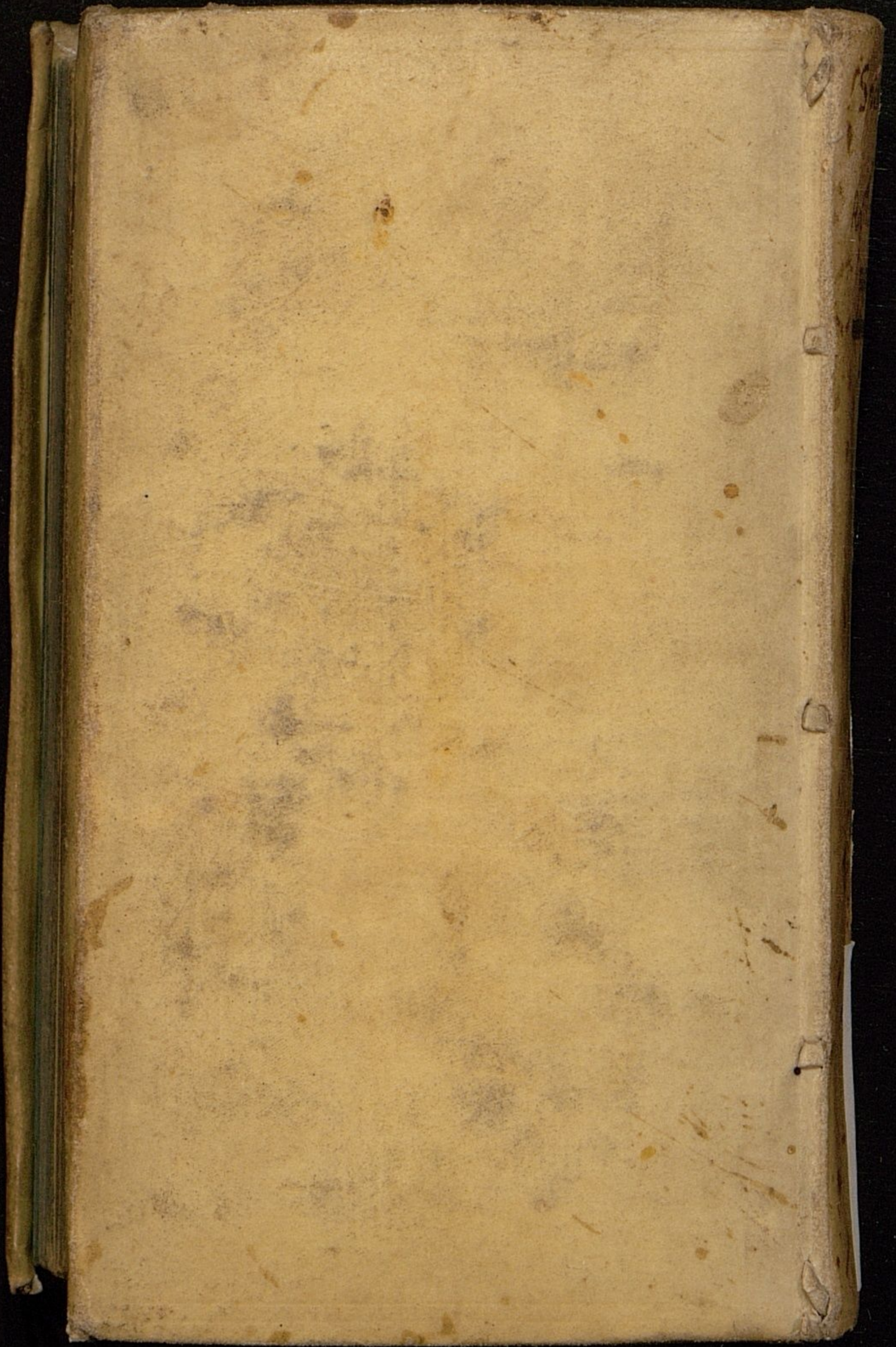
006 691 307

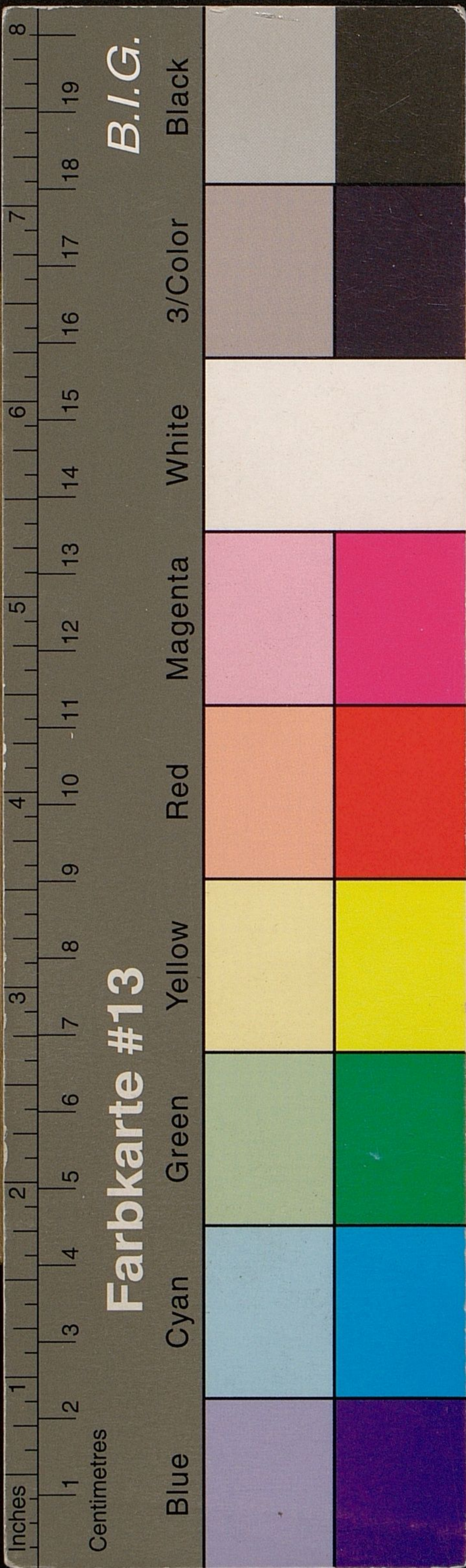

5b.

VD 12

Handwritten blue ink scribble or signature.

GERHARDI, JOH.
F. VOSSH.
**ELEMENTA
RETHORICA,**
DENUO EDITA ET
AUCTA
OPERA
M. JOHANN. SEBA-
STIANI Mitternachts/
ILLUSTRIS RUTHE-
NEI RECTO-
RIS.

